

Teoria contactelor dintre limbi; cu privire specială asupra contactelor între română și engleză

Mihaela BUZATU

I. Limba: fenomen lingvistic și social

Interferențele lingvistice, sociale și culturale produc nenumărate modificări (împrumuturi de cuvinte/unități frazeologice, calcuri lingvistice etc.) în sistemul limbilor, văzut într-o continuă mișcare, reconstrucție și inovație. În orice moment, *limba* conține „reminescențe ale trecutului și premise ale viitorului”; ea „se constituie – în conformitate cu aserțiunea lui E. Coșeriu – diacronic și funcționează sincron”¹.

Dar ce semnificații deține conceptul de *limbă* în lingvistică?

Ferdinand de Saussure a susținut în *Curs de lingvistică generală* (apreciere care a creat nenumărate discuții controversate din partea diferiților lingviști: de exemplu, E. Coșeriu) că *limba* este un ansamblu de semne arbitrare în uz la un moment dat într-o societate; ea este partea socială a limbajului, exterioară individului, care prin el însuși nu poate nici să o creeze și nici să o modifice; ea nu există decât în virtutea unui fel de contract încheiat între membrii comunității” (Saussure 1998: 40).

E. Coșeriu precizează în lucrarea sa, *Introducere în lingvistică*, faptul că „în limbajul articulat distingem două realități de bază: *actul lingvistic (vorbirea)* și *limba*” sau sistemul căruia actul lingvistic îi corespunde” (Coșeriu 1999: 16).

În opinia aceluiași lingvist, *limba* este definită ca un sistem de izoglose – înțelegând prin acesta totalitatea „actelor lingvistice practic identice ale unei comunități de indivizi vorbitori – stabilit convențional, care însumează ceea ce este comun unei comunități sau chiar unui singur individ în epoci diferite” (Coșeriu 1999: 16). Spre exemplu, *limba română* semnifică sistemul de izoglose specific românilor și tuturor indivizilor care aparțin comunității lingvistice române, adică celor ale căror acte lingvistice sunt în mare parte comune în România.

Astfel, în accepția saussuriană, *limba* este „un sistem de semne” sau „un sistem de izoglose” (vezi *supra*). Saussure arată că *limbajul*, în orice moment, trebuie să se prezinte sub forma unei riguroase sistematizări, iar funcționalitatea acestuia nu constituie un factor anarhic, care ar periclita caracterul său organizat. O bună desfășurare internă a sistemului unei limbi (urmașii lui Saussure vorbesc despre *structură* și nu despre sistem) duce la o armonie a limbii.

¹ Să se vadă în acest sens, lucrarea lui Coșeriu (1997: 238).

„Un *sistem* sau o *structură* este astfel o organizare ale cărei elemente nu au caracter propriu, independent de relațiile lor reciproce în cadrul întregului” (Ducrot/Schaeffer 1996: 26).

În lucrarea *Limba română contemporană*, lingviștii Iorgu Iordan și Vladimir Robu arată că „sistemul este un ansamblu de unități stabile intercon condiționale și de reguli de construcție, fapt pentru care el este privit ca o *structură*. Dar nu putem pune semnul egalității între *sistem* și *structură*. Conceptul de *structură* lingvistică implică o schemă de relații funcționale în cadrul *sistemului*. Deci, *sistemul* limbii este structural, iar *structura* lui este sistematică” (Iordan/Robu 1973: 56); prin urmare, cele două ipostaze se află într-o strânsă relație de interdependență: nu putem să vorbim despre una, fără să nu o implicăm în mod obligatoriu și pe cealaltă.

Limba reprezintă principalul mijloc de comunicare interumană, ea implicând și o importantă componentă socială. F. de Saussure subliniază însă că „limba nu este o instituție socială în toate punctele asemănătoare celorlalte. Diferența esențială dintre *limbă* și alte instituții sociale constă în caracterul arbitrar al semnelor sale, în timp ce alte instituții sociale (legile, obiceiurile) sînt bazate, în diverse grade, pe raporturi naturale cu lucrurile” (Frâncu 1999: 9).

Însă, lingvistul elvețian acordă o mare atenție conceptului de *limbă*, neglijând cealaltă componentă importantă a distincției saussuriene: *vorbirea* – înțelegă ca „actul particular și concret al subiectului care folosește limba, fie pentru a se face înțeles, fie pentru a înțelege” (Frâncu 1999: 11).

Vorbirea, ca activitate, este un act de intercomunicare umană ce presupune un destinatar și un destinatar cu poziții reversibile, ea având și un accentuat caracter social” (Iordan/Robu 1973: 41).

Ca fenomen social, *limba* trebuie privită în dubla sa manifestare: *competență-performanță*. O evitare a laturii sociale a limbii ar echivala cu o neglijare a celui mai important aspect: „cauzalitatea schimbărilor lingvistice”. Însă, relația limbă-societate ignorată de lingviștii din Geneva, este dezbătută detaliat de reprezentanții Școlii sociologice franceze: cel mai de seamă lingvist care pune în valoare analiza sociolingvistică este Antoine Meillet, care evidențiază caracterul social al limbii, precum și relația dintre istoria unei limbi și istoria societății.

II.1. Contactul dintre limbi din perspectivă interlingvistică (internă și externă)

Abordarea limbii în dublă ipostază: ca „sistem de semne” și ca „instituție socială” (vezi *supra*) implică dihotomia:

1. *lingvistică internă* (care vizează sistemul limbii);
2. *lingvistică externă* (care studiază lingvistica istorică);

Sistemul limbii presupune o abordare sincronică, iar latura diacronică se reflectă în cadrul lingvisticii externe, deoarece aceasta cercetează „aspectele izolate ale limbii și clasifică datele în funcție de relația urmărită” (Iordan/Robu 1973: 26) (limbă-societate, limbă-cultură, limbă-civilizație etc.).

Schimbările din interiorul sistemului limbii se datorează permanentei „faceri”/pre-faceri a acesteia. Procesul prin care *limba* „se face” este sistematic și implică nu numai structura sa (care reprezintă doar condiția funcționării sale), ci și

activitatea lingvistică (aceasta creează limba și o menține ca tradiție). «Dacă schimbarea este înțeleasă ca o „facere” sistematică a limbii, este evident că nu poate exista nici o contradicție între „sistem” și „schimbare”, și că, mai mult, trebuie să vorbim nu despre „sistem” și „mișcare” – ca despre două lucruri opuse –, ci numai despre „sistem în mișcare”: dezvoltarea limbii nu este o permanentă „schimbare” arbitrară și produsă la întâmplare, ci este o permanentă *sistematizare*» (Coșeriu 1997).

În calitate de „sistem în mișcare” (Frâncu 1999: 21), limba implică intrinsec, ideea de schimbare lingvistică. Relațiile limbii cu celelalte instituții sociale și schimbările pe care aceasta le suportă alcătuiesc obiectul lingvisticii externe. Analiza limbii nu numai ca sistem de semne, dar și ca fapt social implică o atenție deosebită acordată acesteia în cadrul procesului de comunicare interumană. Studiul ei depinde de comunitatea socială care o vorbește. Inovațiile lingvistice apărute în cadrul societății trebuie să se supună unei *norme*² (termen introdus de E. Coșeriu).

Dar colectivitățile nu sunt izolate, iar granițele dintre ele sunt simple convenții.

Astfel, membrii unei comunități intră în *contact* lingvistic cu reprezentanții altor colectivități (acestea pot fi: profesionale, regionale, familiale etc.).

E. Coșeriu afirmă în *Introducere în lingvistică*: „Limbile constituie până la un anumit punct, tradiții autonome, dar, în același timp, se află într-o complexă rețea de relații cu fapte și tradiții de natură lingvistică. Limbile există și se dezvoltă nu numai în virtutea rațiunilor interne a echilibrului lor ca sisteme (relații structurale), ci și, mai ales, în relație cu alte fenomene de ordin spiritual și social: limba este legitim legată de viața socială, de civilizație, de artă, de dezvoltarea gândirii, de politică etc.; într-un cuvânt, de întreaga viață a omului” (Coșeriu 1999: 58).

Același autor menționează că limbile au și o istorie proprie „care corespunde istoriei socioculturale a unei anumite societăți” (Coșeriu 1999: 59).

II.2. Aspecte generale privind contactul interlingvistic

Problema contactului interlingvistic a fost abordată de-a lungul timpului de nenumărați lingviști. În lucrarea *Contactele dintre limbi*, Ioan Lobiuc îl evidențiază pe Marius Terentius Varro în calitate de prim cercetător al împrumutului lingvistic: „merită consemnat că deja în Roma antică Marcus Terentius Varro s-a ocupat, printre primii, de aflarea unor împrumuturi sabine sau osce, etrusce sau grecești în limba latină” (Lobiuc 1998: 10).

Cu referință la problema împrumutului lingvistic, academicianul Marius Sala consemnează, citându-l pe Joseph Vendryes: „Contactul dintre limbi există din cele mai vechi timpuri; diferitele colectivități umane au intrat în relație unele cu altele în diversele etape istorice, astfel că acest fenomen a jucat un rol important în evoluția lingvistică. Este un fenomen care se regăsește în toate regiunile globului, căci nicăieri nu s-a putut constata existența unei limbi complet izolate, fără contact cu limbile vecine” (Joseph Vendryes, *Le Language*, apud Sala 1997: 44).

Se știe că vorbitorii folosesc în diferite spații culturale mai mult de o limbă străină și acest fapt este elocvent astăzi, dacă luăm în considerație fenomenul

² „Norma presupune o opțiune între două sau mai multe variante, iar *sistemul* este indiferent la acea opțiune, el le cuprinde ca posibilități”, apud Frâncu 1999: 17.

globalizării sub egida limbii engleze, ce ocupă supremația lingvistică printre alte limbi internaționale, utilizate în comunicare.

Lingvistica a „început să se ocupe de raporturile dintre limbi mai ales după ce s-a constatat că limbile nu sunt o creație imuabilă, o marfă pentru totdeauna și deplin produsă, ci că, dimpotrivă, fiecare are în spatele ei o istorie, o tradiție, deci că se dezvoltă, ceea ce echivalează cu o neîncetată fabricare a ei, variațiile în timp și în spațiu păstrând totuși, niște constante ca miez al fiecăreia” (Lobiuc 1998: 55).

O consecință a interacțiunii lingvistice o reprezintă pătrunderea în vocabularul limbilor a împrumuturilor, văzute la început, într-o lumină negativă, în calitate de *străinisme* (să se vadă lucrarea lui Sala 1997: 44). Comparatiștii – J. Grimm și R. K. Rask – au consemnat că nu există granițe stricte între limbi și că, prin urmare, există legături lingvistice, culturale, sociale, civice între acestea. „Creații ale unor colectivități umane” și instrumente de înțelegere în cadrul colectivităților umane, limbile „reflectă nu rațiunea universală, ci instituțiile sociale și civice ale fiecărei comunități, ca atare, particularitățile spirituale, psihice și civice ale acestora” (Lobiuc 1998: 13).

Spre deosebire de elevii de la Geneva ai lui F. de Saussure, reprezentanții francezi ai Școlii sociologice în frunte cu A. Meillet abordează detaliat relația limbă-societate, aspect neglijat în cea mai mare parte de reprezentanții Școlii din Geneva. Școala sociologică franceză pune în discuție problema dispariției granițelor interlingvistice, iar lingviștii praghezi preiau o serie de idei de la precursorii lor. Baudouin de Courtenay în calitate de reprezentant important al Școlii pragheze și de predecesor al lui F. de Saussure abordează relația lingvistică internă - lingvistică externă și în ceea ce privește istoria externă a limbii, acesta include în lucrările sale aspecte legate de istoria societății, *contactul interlingvistic*, relația dintre limba literară și limba vorbită etc. Prin urmare, interferențele lingvistice cauzează schimbări în lexicul limbilor, iar una dintre acestea este apariția inovațiilor lexicale.

II.3. Cauze ale schimbării interlingvistice

Când vorbim despre o schimbare în interiorul limbii?

Ioan Lobiuc (vezi *supra*) arată că „limba se schimbă întâi de toate pentru că se schimbă omul fizic, psihic și spiritual” (Lobiuc 1998: 29).

John Lyons – lingvist britanic – afirmă că „toate limbile vii (...) sunt prin natura lor sisteme durabile și suficiente de comunicare, îndeplinind felurite și multiple nevoi sociale ale comunităților care le utilizează. Pe măsură ce aceste nevoi se schimbă, limbile vor tinde să evolueze spre a face față noilor condiții. Dacă e nevoie de termeni noi, ei vor fi introduși în vocabular, fie prin împrumutul din alte limbi, fie creîndu-i din elementele existente în vocabular, prin mijloacele interne ale limbii” (Lyons 1995: 57).

Trebuie precizat că nu orice inovație momentană apărută în limbă, devine piesă funcțională a întregului sistem lingvistic.

Inovația se integrează în normă, este acceptată, numai dacă poate deveni piesă funcțională a întregului mecanism, încadrată în sistem (Iordan/Robu 1973: 189).

C. Frâncu afirmă că „inovațiile lingvistice individuale intră în limbă numai dacă ele sunt acceptate de colectivitate și numai dacă răspund unei necesități sociale de

comunicare, iar atunci când inovațiile sînt cerute de o nevoie socială, ele pleacă simultan de la mai mulți indivizi, fiind convergente” (Frîncu 1979: 189).

Schimbările presupun anumite **cauze**, cum ar fi de exemplu, cele de natură extralingvistică:

- răspîndirea geografică a vorbitorilor;
- amestecul etnic;
- bilingvismul ca „produs al limbilor în contact”;
- împrumutul.

Aceste aspecte au loc sub influența altor factori: politici, sociali, economici, culturali, geografici.

Marius Sala consemnează două tipuri de factori, care pot stimula sau pot chiar împiedica interacțiunea a două limbi (A și B):

1. factori lingvistici (structurali) – vizează elementele sistemului și capacitatea acestuia de a accepta sau de a respinge elementele de natură străină, în funcție de propriile sale „tendințe de evoluție” – aceasta fiind teoria lui R. Jakobson, preluată și acceptată ulterior chiar de U. Weinreich. Roman Jakobson precizează: „contactul dintre limbi are rolul de declanșare sau de accelerare a unor fenomene care evoluează independent” (*apud* Sala 1997: 44). Din aceeași categorie fac parte:

– „inegala penetrabilitate a compartimentelor limbii” de care vorbește Al. Graur (într-adevăr, domeniul morfologiei este mai greu penetrabil comparativ cu cel al lexicului, iar faptele lingvistice o dovedesc);

– una dintre cele două limbi aflate în contact este „limbă maternă” (A), peste care se suprapun elementele limbii străine (B);

– posibilitatea modificării sau „restructurării” sistemului în părțile sale vulnerabile, mai puțin organizate – cu referire în special la nivelurile fonologic și lexical (A);

– „frecvența unui element în vorbire” (B);

– preferarea unui „material lingvistic autohton” (cu referire, în special, la împrumuturi) – în A (*apud* Sala 1997: 38-40).

2. factori extralingvistici – care sunt externi sistemului (politic, economic, social, cultural și geografic).

III. Bilingvism – împrumut lingvistic/neologisme

„Bilingvismul, ca „produs al limbilor în contact”, „a jucat – de-a lungul secolelor și mileniilor – și continuă să joace un rol extraordinar în existența limbajului uman în general și în viața limbilor concrete. Putem afirma, fără a exagera, că toate limbile de pe glob, indiferent unde și când au fost vorbite, sunt produsul total sau parțial al bilingvismului” (Iordan Iorgu, *Bilingvism în domeniul romanic*, SCL, nr. 2, 1973, p. 129, *apud* Lobiuc 1998: 5).

Astfel, interferența lingvistică la nivelul factorilor extralingvistici determină apariția unui stadiu al bilingvismului:

Termenul de bilingvism este introdus de Hermann Paul, explică Ioan Lobiuc în *Contactele dintre limbi*. Acest fenomen implică două limbi A și B, precum și rezultatul interferenței acestora. Odată cu bilingvismul începe și evoluția unei limbi asupra alteia: „În cazul în care unul dintre popoare îl întrece pe celălalt – prin număr,

prin supremație politică ori economică sau în plan spiritual – limba lui începe să fie folosită din ce în ce mai larg, împingând-o pe cealaltă în plan secund; în final B este înlocuit iarăși prin supremația uneia dintre limbi” (Lobiuc 1998: 19). Evoluția, în acest caz, ar fi: **1) monolingvism** (limba A; în cazul în care supraviețuiește doar unul din cele două idiomuri: A sau B);

2) bilingvism (limba B)

„Malmberg face deosebire între *substrat*, înțeles ca o interferență de sisteme care implică o modificare a categoriilor (gramaticale sau semantice), deci o schimbare a sistemului în întregime, și *fenomenul de împrumut*, care implică *introducerea unui element nou* (mai ales de conținut) în sistemul existent, rămas în principiu intact” (Sala 1997: 29).

Fenomenul *bilingvismului* este specific comunităților numeroase, rezultatul acestuia se va concretiza în timp printr-o interferență directă (1) între cele două idiomuri A și B, cu abaterile posibile de la normele ambelor limbi. Consecința imediată a interferenței constă în impunerea uneia din cele două limbi intrate în procesul *bilingvismului* sau este posibil ca unul din cele două idiomuri – A sau B – să dispară (în cazul *substratului* se poate pierde limba populației autohtone, adică limba A, sub influența exercitată de limba B, iar în cazul *superstratului*, limba în discuție este B – limba nouă). Din aceste situații se va impune limba care este cea mai puternică din punct de vedere cultural, politic, social, economic, rezultând, astfel, diferite tipuri de interferențe între popoare:

- economice: în domeniul economic;
- social-politice: între populații;
- lingvistice: între limbi;
- culturale: între culturi.

Un exemplu concludent în acest sens, îl constituie *limba engleză*, care în procesul globalizării, influențează multe idiomuri.

Marius Sala apreciază că interferența indirectă (2) duce „la un contact superficial, între două limbi date (de obicei una din limbi – este de circulație internațională, de exemplu, limba engleză, astăzi) cu urmări asupra lexicului și sintaxei. El atinge, în primul rând, anumite stiluri (științifice, publicistic) ale limbii literare, neavând urmări și asupra sistemului în ansamblu, decât prin intermediul interferenței dintre stiluri” (Sala 1997: 33).

Cercetările arată că interferența indirectă este rezultatul anumitor *contexte bilingve temporare* și că aceasta se manifestă la persoane ce aparțin unor grupări socioculturale specializate (de exemplu, juridice). Se deduce că *împrumutul lingvistic* este rezultatul ambelor tipuri de contacte:

- 1) directe;
- 2) indirecte.

Conceptul de *împrumut* este abordat încă din secolul al XIX-lea, când s-a constituit Școala de Lingvistică Istorică. Astfel, se vorbește despre «*împrumut* dacă B a fost format în mod conștient după modelul lui A, cuvânt scos la lumină dintr-o stare de limbă trecută: de exemplu, *hôpital* „spital” a fost format într-o anumită perioadă, prin imitarea latinescului *hospitale* (mai exact, la început a fost format *hospital*, devenit apoi *hôpital*)» (Ducrot/Schaeffer 1996: 17).

În Iordan/Robu 1978 se consideră că termenul *împrumut* impropriu pentru semnificația lingvistică atribuită. În accepția acestora, *a împrumuta* înseamnă: a da sau a lua *de la* cineva ceva sub rezerva restituirii (DLRM: 405) „și este evident că, dacă prin cineva putem înțelege pe vorbitorii limbii străine date (din vorbirea cărora sînt luate cuvintele), nici nu poate fi vorba despre *rezerva restituirii*. Împrumuturile de cuvinte nu se fac în mod deliberat (ca împrumuturile de lucruri materiale), decât în cazuri cu totul particulare, și ar fi aberant să atribuim unor evenimente lingvistice o condiționare finalistă, pragmatică, atîta timp cît cei care stăpînesc limba de proveniență a împrumuturilor nu sînt conștienți și nu pot observa că cineva le ia ceva din patrimoniul lor lingvistic, deoarece acest patrimoniu nu scade cu nimic, ci își continuă evoluția firească, potrivit normelor lui proprii. Un cuvânt împrumutat în vocabularul românesc din franceză nu „părăsește” sistemul lexical al acestei limbi, ci se adaugă ca o inovație sistemului lexical al românei” (Iordan/Robu 1978: 310).

Împrumuturile lexicale, indiferent de originea acestora, sunt considerate surse externe de inovație a vocabularului unei limbi.

Theodor Hristea consideră că termenul de *împrumut lexical* nu este tocmai potrivit, întrucît împrumutul se face fără știrbirea limbii „donatoare” și fără restituire din partea limbii influențate sau „receptoare”. (Hristea 1981). *Împrumutul lexical* constituie un aspect fundamental al contactului dintre limbi și este mereu considerat un produs al bilingvismului, fără de care nici nu poate fi perceput.

Alexandru Graur opinează că împrumuturile introduse în vocabularul unui idiom în urma c o n t a c t u l u i i n t e r l i n g v i s t i c , „nu sunt o problemă prea gravă, mai exact spus nu au fost pînă acum, deoarece cuvintele noi s-au înlocuit mereu unele pe altele, contactul cu o nouă populație introducea noi termeni, dar în același timp elimina o mare parte a împrumuturilor precedente, astfel că fondul principal, care e foarte vechi, rămînea în mare măsură același. Folosim trecutul, deoarece acum situația este alta. Vocabularul devine internațional” (Graur 1978).

M. Sala definește *împrumutul* ca o consecință a faptului că există anumite situații cînd unele cuvinte nu au corespondente adecvate în cealaltă limbă și de aceea se caută „umplerea lacunei lexicale respective” (Sala 1997: 233), care poate fi la nivelul ansamblului lexicului (absența unor cuvinte) sau la nivelul cuvîntului, manifestată prin absența unor anumite sensuri necesare pentru o complinire semantică. Această constatare explică de ce în general cînd se împrumută un cuvînt, se împrumută cu unul dintre sensurile sale și nu cu toate sensurile pe care acesta le are (cf. observația lui Pergnier (1989: 114-117), care dă și diverse categorii de fenomene rezultate ale contactului dintre limbi la nivelul lexicului).

În DȘL (280) *împrumutul* „este un rezultat al contactului între idiomuri, reprezentînd o formă de manifestare a interferenței lingvistice”. El este un *proces de* încorporare a unui element lingvistic dintr-un idiom în altul. *Împrumutul* este definit în multe lucrări de specialitate ca mijloc extern de îmbogățire a vocabularului unei limbi (în opoziție cu mijloacele interne).

Am menționat termenii *împrumut*, *cuvinte noi/neologisme*, *cuvinte recente*. Ce se înțelege în literatura de specialitate prin aceștia?

În MDA, conceptul de *împrumut* este definit ca „oferire cuiva sau luare de la cineva pentru un anumit interval de timp a unui bun care urmează să fie restituit ulterior Si: împrumutare (1-2), împrumutat (1-2), (înv.) împrumutătură (1-2); (3-6)

obiect sau sumă de bani care (se dă cuiva sau) se ia de la cineva pentru un anumit interval de timp, urmând să fie restituit(ă) ulterior; ...**a da** (sau **a lua**, **a cere**) cu ~ a împrumuta (1-2); ...17 (înv.) cu condiția de a restitui după un anumit interval de timp și în anumite condiții tot ceea ce a fost primit ca împrumut”. De altfel, această definiție este asemănătoare cu explicația extrasă de Iorgu Iordan și Vladimir Robu din DLRM (vezi *supra*).

Este cunoscut faptul că lexicul unei limbi reprezintă un teritoriu controversat, aflat într-o permanentă schimbare și dinamicitate. Cuvinte și structuri lingvistice pătrund în uz, devin cunoscute sau dispar odată cu trecerea timpului. Acest aspect a fost, este și va fi posibil prin intermediul *neologismelor* care influențează vocabularul limbilor. Vocabularul limbii române are un caracter eterogen, datorită nenumăratelor *împrumuturi lingvistice*, ce au îmbogățit structura acestuia cu lexeme noi și corespondenți neologici de natură sinonimică termenilor deja existenți în limbă, l-au modificat și l-au diversificat. Menționăm că influențele *lexicale vechi* de origine slavă, maghiară, turcă, greacă, neogreacă, polonă au contribuit la îmbogățirea structurii interne a vocabularului românesc, dar nu și la modernizarea acestuia, realizată prin intermediul împrumuturilor de origine latino-romanică și germanică. Fenomenul acesta este explicabil datorită caracterului „ospitalier al limbii române și capacității sale de asimilare/integrare a împrumuturilor până și în *mediul alofon*” (Avram 1997: 9).

Așadar, *împrumuturile lexicale* pot fi vechi și neologice. Acestea au lăsat urme vizibile în vocabularul românesc și în procesul de formare a cuvintelor.

Referitor la *împrumuturile lexicale vechi* din limba română, menționăm:

– elementele lexicale de origine *slavă* (sec. al VIII-lea); astfel, au pătruns în vocabularul românesc cuvinte din cele mai variate sfere semantice și domenii de activitate, începând, de exemplu, cu agricultura: *plug*, *brazdă*, *ogor*, *pogon*, (*a*) *sădi* și terminând cu denumirile unor animale domestice și sălbatice: *dihor*, *cârțiță*, *jivină*, *râs*, *veveriță*, *vidră*, *zimbru* etc.

– elementele lexicale de origine *maghiară* (sec. al XI-lea): de exemplu, *alean* – dor, melancolie; *bai* – necaz; *bolând* – nebun, smintit; *ilău* – nicovală; *gealău* – rindea etc.

– elementele lexicale de origine *turcească* (sec. al XVI-lea); acestea au ca trăsătură distinctivă terminația în *á* sau *eá*: de exemplu, *sarmá*, *pelteá*, *mușamá*, *macará*, *haimaná*, *pătlăgeá*, *peruzeá*, *saftéá*, *tejgheá*, *zahereá*, *dușumeá*, *ghiuleá*, *cerceveá* etc.

– elementele lexicale de origine *grecească* (sec. al VII-lea și al XV-lea: greaca bizantină și greaca modernă, numită și neogreacă, în secolele imediat următoare); acestea se pot recunoaște după terminația *-icós*: de exemplu, *plicticos*, *politicos*, *simandicos*, *tacticos*, *nevricos*, *economicos* etc. sau *-isi*: (*a*) *aerisi*, (*a*) *agonisi*, (*a*) *chivernisi*, (*a*) *hitirisi*, „felicită”, (*a*) *molipsi*, (*a*) *plictisi*, (*a*) *sinchisi*, (*a*) *zaharisi* etc.

Înainte de a evidenția tipurile de *împrumuturi lexicale noi* ce au influențat vocabularul românesc, *trebuie* să specificăm ce se înțelege în lingvistica românească prin conceptul de *neologism*?

Din punct de vedere etimologic, *neologismul* denumește „orice cuvânt nou apărut într-o limbă oarecare, indiferent dacă e un împrumut sau reprezintă o creație internă a limbii respective prin derivare, compunere etc.” (cf. grec. *néos* «nou» și *lógos* «cuvânt, vorbă») (Hristea 1981: 43).

În MDN (590) de Florin Marcu, lucrare ce conține peste 65.000 de termeni și cuprinde într-un singur volum majoritatea unităților lingvistice noi ce sunt specifice diferitelor domenii de activitate, prin conceptul de *neologism* se înțelege acel „cuvânt nou, împrumutat dintr-o limbă străină sau creat prin mijloace proprii în limba respectivă; (p. restr.) împrumut lexical recent; accepție nouă a unui cuvânt” (< fr. *néologisme*).

În lingvistica românească, sunt considerate *neologisme* „împrumuturile pe care româna le-a făcut din limbile apusene ori direct din latină pe cale savantă” (Hristea 1981: 43). Prima atestare (MDA III: 731) a termenului de *neologism* apare la Alexandru Russo, în *Scrieri* (vezi MDA, s.v.).

Termenul de *neologism* cunoaște două accepții (Iordan/Robu 1978: 310)³:

a) în sens larg, este *neologism* orice cuvânt nou, împrumutat sau creat prin mijloace interne;

b) în sens restrâns, numai cuvântul străin, împrumutat la o dată nu prea îndepărtată, se numește *neologism*.

În accepția lui Iorgu Iordan și a lui Vladimir Robu sunt considerate *neologisme* cuvintele care sunt împrumutate în perioada de timp corespunzătoare conceptului de *limba română contemporană* și pe care vorbitorii le consideră ca noi.

Termenul general folosit pentru cuvintele de origine externă, introduse în vocabularul unui idiom este acela de *împrumut*. În urma studiilor lingvistice, s-a ajuns la concluzia că există diferite categorii de *împrumuturi* clasificabile în: *neologisme*, *xenisme*, *barbarisme*. Între aceste tipuri de împrumuturi, gramerianul – Petru Zugun (2000: 160) – realizează o diferențiere clară. În interpretarea lingvistică a acestuia sunt considerate

– *neologisme* – împrumuturile și formațiile lexicale realizate în epoca modernă a limbii române și adaptate sub raport semantic – vezi *supra* și *infra*.

– *barbarisme* – împrumuturile neadaptate – cele care nu s-au diferențiat prin nici o trăsătură semantică de sinonime ale lor: *demoazelă* < fr. *mademoiselle/demoiselle*, *ánima* (*suflet*) < it. *ánima* – *suflet*, *duh* (să se vadă în acest sens, Dobridor-Constantinescu Gheorghe: *Dicționar de termeni lingvistici*, Editura Teora, București); alte exemple: *bonjour* < fr. *bonjour*, *mersi* < fr. *merci*.

– *xenisme* (denumite și *cuvinte aloglote*, *străinisme/peregrinisme* sau *cuvinte străine*) (Stoichițoiu-Ichim 2001: 83) – împrumuturile care sunt păstrate intenționat cu forma și sensul din limbile împrumutătoare: *ad litteram*, *de facto*, *brainstorming*, *dealer*, *discount*, *ciào!* (la revedere! adio! pa!), *bye-bye!* (la revedere), *amóre* (dragoste, iubire), *broker*, *market*, *manager*, *alter ego*, *curriculum vitae*, *cash* etc.

Referitor la *împrumuturile străine*, H. Paul⁴ afirma: „persoana care folosește un cuvânt străin nu intenționează a-l face uzual, urmărind doar să-și exprime cât mai clar

³ Autorii apreciază că un cuvânt are o structură neologică, atâta timp cât este considerat *element nou* în limba care l-a împrumutat, dar nu și în idiomul din care s-a realizat împrumutul. C u v i n t e l e v e c h i (în funcție de evoluția limbii și de gradul de frecvență a acestora) care au fost împrumutate înainte de secolul al XIX-lea, au fost considerate tot neologice, până au intrat în uzaj și și-au schimbat statutul: „nou-vechi: cu cât un împrumut se învechește și are circulație largă, cu atât se pierde aspectul său de inovație. Gradul de nouitate al unui cuvânt poate varia și după vorbitor, dar trebuie să privim problema din punctul de vedere al limbii, nu al vorbirii” (Iordan/Robu 1973: 311).

⁴ Hermann Paul *apud* Lobiuc 1998: 53.

ideea. O astfel de întrebuintare primă se fixează în limbă doar după multiple repetiții, când, de regulă, ea este reprodusă de diverși vorbitori. Cuvântul împrumutat intră în uz general treptat”.

Prin urmare, Hermann Paul vorbește „despre deplina acceptare a împrumutului, când «simțul lingvistic» nu mai reacționează la el ca la ceva străin, ca și despre diversele tipuri ale interferenței descrise în «chip modern», azi.”

Referitor la *împrumuturile lexicale neologice* semnalăm pătrunderea în vocabularul limbii române a următoarelor tipuri de *împrumuturi*:

A. latino-romanice:

– de origine latină (latina savantă, sec. al XVIII-lea): *adâgiu* < lat. *adagium*, *adnotă* < lat. *adnotare*, *paupertate* < lat. *paupertas*, it. *paupertà*, *testimóniu* < lat. *testimonium* etc.

– de origine italiană (sec. al XVII-lea/al XVIII-lea): *adâgio* < it. *adagio*, *allegretto* < it. *allegretto*, *âlto* < it. *alto*, *arpéggiu* < it. *arpeggio*, *bancă* < it. *banca*, fr. *banque*, *cont* < it. *conto*, germ. *Konto*, fr. *compte* etc.

– de origine franceză (începând cu secolul al XVIII-lea și sunt foarte numeroase): *celibatâr* < fr. *célibataire*, *importantă* < fr. *importance*, *voiăj* < fr. *voyage*, *utilitate* < fr. *utilité*, lat. *utilitas* etc.

B. germano-romanice:

– de origine germană: *bliț* < germ. *Blitz*, *bomfaier* < germ. *Bogenfeilen*, engl. *bonfire*⁵, *bormașină* < germ. *Bohrmaschine*, *fășung* < germ. *Fassung*, *ștécăr* < germ. *Stecker* etc.

– de origine engleză: *base-ball* < engl. *base-ball*, *bowling* < engl. *bowling*, *ófsaid* < engl. *offside*, *compúter* < engl. *computer*, *display* < engl. *display* etc.

Neologizarea a afectat toate nivelurile limbii române și toate cele trei tipuri de structurări lingvistice, după concepția coșeriană, adică *diatopic*, *diastritic*, respectiv *diafazic*.

După cum s-a putut observa *neologisme*le din limba română sunt variate etimologic vorbind, dar și în ceea ce privește comportamentul lingvistic al acestora la normele limbii române.

Procesul de adaptare a *neologismelor* în limba română este determinat de presiunea sistemului limbii și aspectele acestuia sunt cauzate de diferite circumstanțe:

1. baza de articulare după care se modelează vorbitorii limbii române și forma pe care o au cuvintele împrumutate, ce se depărtează de principiile limbii împrumutătoare;

2. apropierea *străinismelor* de aspectul formal pe care-l au lexemele din limba care împrumută etc.

Se constată că împrumuturile de origine latino-romanică nu creează dificultăți deosebite de adaptare în limba română, spre deosebire de alte limbi în care adaptarea neologismelor este mult mai dificilă. De exemplu, *limba italiană* are substantive terminate în vocala finală [o]: *acconto*, *allegretto* sau în vocalele [a], respectiv [e]: *capodopera*, *spese* – „cheltuieli”, iar limba în discuție împrumută destul de greu lexeme terminate în consoană. În comparație cu limba italiană, limba franceză deține substantive terminate în finală consonantică, deci adaptează greu forme cu finală

⁵ Pentru etimologia împrumuturilor lexicale au fost consultate: MDA, MDN, DN₃, DER, s.v.

vocalică: *chauffeur*, *coiffeur*, *bactériophage* [bakteRjɔfaʒ]⁶. Dacă luăm în discuție, de exemplu, modul de adaptare în limba română a cuvântului francez: *bactériophage*, vom observa: fr. *bactériophage* > rom. *bacteriofăg*⁷. Constatăm o dublă accentuare a cuvântului *bacteriofăg* în limba română: un accent principal (forte) pe silaba /-fă-/ , urmat de un accent secundar pe silaba /-té-/ . În comparație cu limba română, în limba franceză, accentul este situat pe vocala [e] din silaba /-té-/ . În procesul de adaptare în limba română a cuvântului menționat, se constată dispariția vocalei finale [e], care în limba franceză este mută din punctul de vedere al pronunției, dar este redată grafic; sunt elocvente câteva schimbări consonantice din franceză, în română:

- /-ph-/ > /-f-/ (1);
- /-ʒ-/ , redat grafic *ge* > /-g-/ (2).

În concluzie, se observă o adaptare fonetică în limba română, a elementului de origine franceză *bactériophage*, dar după forma acustică (în franceză, finala este /-age-/ , comparativ cu limba română, unde este /-ag-/) și grafică (/ -ph-/ > /-f-/).

Sunt și neologisme care încă nu și-au găsit forma definitivă și care admit variante:

– rom. *piunéză* < fr. *punaise* (MDN), lexem atestat cu forma de *piunéză* în DOOM₁, *piunéză/pionéză* în DOOM₂, *piunéză* în MDN, respectiv în MDA. În MDA cuvântul *piunéză* prezintă și următoarele variante: *pineză*, *pioneză*.

– rom. *maïou/maïeu* < fr. *maillot* (MDN)

Ambele forme: rom. *maïeu* [majew]/*maïou* [majow] sunt prevăzute în MDA : At: DLR/V: ~ ieu/Pl: ~ uri; forma *maïou* apare în DOOM₁/DOOM₂.

– rom. *kaki* [kaçi] < fr. *kaki* (MDN)

Același lexem în MDA: At: DN₃ / V: *kakiu* [kaçiw], *kakiie* [kaçije] / E: fr. *kaki*. În DOOM₁/DOOM₂ este confirmată doar forma: *kaki*.

– rom. *portofel* (-e) în DOOM₁/DOOM₂.

Forma atestată în MDN: rom. *portfeuille* [portfêi] < fr. *portfeuille*. În MDA sunt confirmate și următoarele variante (înv.): *portofei* [portofei], *portofeul*, *portofoi*, *portfel*, la care se adaugă variantele (învr): *portăfeil*, (frm): *portfei*, *portfeu*.

Neologismele care apar datorită sporit la nivelul fonetic și fonologic, numărul vocalelor atestate în limba română prin existența a încă două sunete-tip vocalice, în același timp și foneme⁸: [ö] și [ü]. Neologismele care conțin sunetul [ö] sunt notate fie prin grafemul [ö], fie prin grafemele *eu*, *oe* sau *u*, în funcție de etimon:

– rom. *bleu* [blö] adj. inv., s. n. (de) culoare albastru-deschis; azuriu. (<fr. *bleu*) (vezi MDN, s.v.);

– rom. *alură* [alură] ținută, aspect, înfățișare etc.; rom. *alură* < fr. *allure* (MDN; DOOM₂; MDA): „Penelope Cruz are o altă *alură*, în spiritul divelor italiene intrate în istorie, Claudia Cardinale, Sofia Loren, Ana Magnani”. („Jurnalul Național”, luni, 22 mai 2006, p. 23)

– rom. *bluf* [blöf] s.n. vorbă spusă (sau acțiune făcută) în scop de intimidare; cacialma. (<engl. *bluff* [blʌf]); (vezi MDN; s.v.); comparativ cu MDA: rom. *bluf* < fr.

⁶ Transcrierea fonetică a cuvântului menționat (vezi *supra*) s-a realizat în conformitate cu indicațiile din Hachette.

⁷ Accentuarea s-a realizat în conformitate cu prevederile DOOM₂.

⁸ Să se vadă în acest sens, articolele lingvistului Petru Zugun (2004, 1999).

bluff; dar *bluff* [pron. *blaf*] s. n., pl. *bluffuri*, DOOM₂; *bluf* s.n. [pron. fr. *blöf*], pl. *blufuri*, în DOOM₁.

– rom. *loess* [pron. *lös*] s.n., pl. *loessuri* [pron. *lösuri*] (*loes-*) < fr. *loess*, germ. *Loess*) în MDN s.v.;

– rom. *gafeur* [pron. *gaför*] s.m. cel care face gafe. (<fr. *gaffeur*) în MDN, DOOM₂, DEX, MDA s.v.;

– rom. *pasteurelöză* [*eu* pron. *ö*] < fr. *pasteurellose*, în MDN, DOOM₂, MDA.

– rom. *foehn* (pron. *fön*) s.n. 1. vânt cald și uscat care bate în munții Alpi.; 2. aparat electric pentru uscarea părului cu ajutorul unor curenți de aer cald. (<fr. *foehn*, germ. *Föhn*), în MDN (s.v.), în MDA; dar în DOOM₂/DOOM₁, etimologia cuvântului este unică: < (germ.) [pron. *fön*] s.n., (aparate) pl. *föhnuri*.

– rom. *loess* [pron. fr. germ., *lös*] s.n. rocă argiloasă din particule fine, gălbui, foarte bogată în săruri minerale. (< fr. *loess*, germ. *Loess*), în MDN, DOOM₁/DOOM₂.

– rom. *maséză* s.f. femeie care practică masajul. (<fr. *masseuse*), în MDN, DOOM₁; dar în DOOM₂: *maseur* [pron. *masör*] (*-seur*) s.m., pl. *maseuri*; *maseuză* [pron. *masöză*] (*-seu -*) s.f., g.-d. art. *maseuzei*; pl. *maseuze*

– rom. *rummy* [pron. *rö-mi*] s.n. joc de societate cu cărți sau cu mici plăci prismatice marcate cu cifre de diferite culori. (<engl. *rummy* [ˈrʌmi], în MDN și DOOM₁/DOOM₂, dar în MDA: *rummy* s.n. [At: Camil Petrescu, P: *römi*, *remi*/E: fr. *rummy*, ger. *Rummy*]. Se observă o contradicție etimologică și de pronunție în lucrările menționate.

– rom. *röntgen/roentgen* [pron. *rönt-ghen*] **I.** s.m. unitate de măsură a dozelor de radiație X, cantitatea de radiații care, în condiții fizice normale, produce, prin ionizarea unui cm³ de aer, o sarcină electrică de un franklin. **II.** s.n. aparat cu care se produc raze X. (<fr. *röntgen* [rɔɛ̃tʒɛ̃n]), în MDN, DOOM₁/DOOM₂, dar în DEX: *röntgen* s.m. unitate de măsură a dozei radiațiilor X sau Y. ● Radiații X sau Y. [Pr.: *rönt-ghen*. – Var.: *róentgen* s.m.] < germ. *Röntgen* [strahlen]. Lexemele care conțin elementul nominal *röntgen*, sunt cunoscute numai în medii savante:

– *röntgencinematografie*, *röntgendiagnóstic* / *roentgendiagnóstic*, *röntgenológ*, *-ă*, *röntgenologie* / *roentgenologie*, *röntgenoluminescénță* / *roentgenoluminescénță* etc. (vezi MDN, s.v.)

– rom. *tul* [pron. *tül*] s.n. țesătură de mătase sau de bumbac, subțire și ușoară. (<fr. *tulle*, germ. *Tull*), în MDN, MDA; dar în DOOM₁/DOOM₂ și DEX, etimologia lexemului este unică: <fr. *tulle*.

– rom. *tartufe* [pron. *-tüf*] s.m. tip uman ipocrit, fățarnic. (<fr. *tartufe*), în MDN, MDA (este invocat personajul lui Molière, *Tartuffe* – simbol al ipocriziei religioase).

Un alt aspect al neologizării fonetice (Zugun 1999: 479), alături de fonemele [ö] și [ü], este dat de palatalizarea consoanei dentale, alveolare și sonante [n], aspect observabil în cuvinte de origine franceză, respectiv spaniolă. Astfel, grupul **gn** din limba franceză și **ñ** din spaniolă sunt redat în limba română printr-un [n] muiat, redat în transcrierea fonetică: [ŋ].

– rom. *doña* [doŋa] < sp. *doña*

– rom. *viñetă* [viŋetă] < fr. *vignette*

– rom. *coñac* [koŋak] < fr. *cognac*

– rom. *castañetă* [kastaŋetă] < fr. *castagnette*, sp. *castañeta*

– rom. *señór(alita)* [seŋor] < sp. *señor* (*alita*)

Verbele de origine franceză, care sunt terminate în *-er*: fr. *collaborer*, fr. *caractériser*, fr. *blâmer*, fr. *brusquer*, fr. *calculer*, fr. *élucider*, au fost adaptate la conjugarea I, cea mai productivă în limba română: > rom. (a) *elucidá*; rom. (a) *colaborá*; rom. (a) *caracterizá*; rom. (a) *blamá*, rom. (a) *bruscá*; rom. (a) *calculá*.

Adjectivele invariabile (de genul neutru – să se vadă MDN, MDA; DOOM₂, DLRM), împrumutate din diferite limbi: franceză, italiană, latină s-au adaptat limbii române sub următoarele forme: rom. *mov* < fr. *mauve*; rom. *oliv* < fr. *olive*; rom. *bleu* < fr. *bleu*; rom. *crem* < fr. *crème*; rom. *gri* < fr. *gris*; rom. *lilá* < fr. *lilas*; rom. *maró* < fr. *marron*, it. *marrone*, germ. *Marone*; rom. *verníl* < fr. *vert Nil*; rom. *atróce* < fr., it. *atroce*, lat. *atrox*; -*cis*; rom. *efícáce* < fr. *efficace*, lat. *efficax*, -*acis*; rom. *motrice* < fr. *motrice*; rom. *propíce* < fr. *propice*; rom. *viváce* < it., fr. *vivace*.

De asemenea, prin intermediul neologismelor s-a format o clasă de substantive terminate în [ó] cu pluralul în *-uri*: *chimonó*, *studio*, *zero*. De obicei, substantivele de origine franceză terminate în [o] accentuat s-au adaptat în limba română cu terminația *ou* [ow]. Astfel, franțuzismele de felul: *stylo*, *tableau*, *lingot*, *cadeau* au devenit în limba română: *stilóu/stilóuri*, *tablóu/tablóuri*, *lingóu/lingóuri*, *cadóu/cadóuri*. Se remarcă că neologismele recente sau mai puțin frecvente în uz, care și-au menținut terminația în [ó] accentuat, sunt rostite la singular și redată grafic prin diftongul descendent *-oũ*: fr. *métro* [metRo] > rom. *metróu* [metrow]; fr. *manteau* [mãto] > rom. *mantóu* [mantow]; fr. *stylo* [stilo] > rom. *stilóu* [stilow]; fr. *kimono* [kimɔno] > rom. *chimonóu* [kímonow].

Deoarece limba franceză aparține limbilor romanice, apreciem pe baza cercetărilor că modificările care apar în procesul de adaptare a franțuzismelor la sistemul limbii române, nu sunt atât de dificile, față de alte limbi, care solicită o atenție deosebită în analiza lingvistică lexematică.

„Adaptarea este un proces de oarecare durată, cu perioade de fluctuații, până când cuvântul își găsește forma potrivită care să-l fixeze în sistemul existent. Durata perioadei de adaptare depinde mai ales de frecvența în circulație a cuvântului” (Jordan/Robu 1978: 314).

Unele neologisme nu mai primesc accent în limba română pe vocala din silaba finală (accent oxiton) a cuvântului, iar în timpul flexiunii accentul se deplasează: *rádio* (sg.) – *radióuri* (pl.); *zéro* (sg.) – *zeróuri* (pl.), dar *mótto* (sg.) – *móttouri* (pl.) în DOOM₂, comparativ cu DOOM₁ care înregistrează formele: *móto* (sg.) – *motóuri* (pl.).

Există și împrumuturi terminate în [i] silabic: rom. *taxi* [taksi] < fr. *taxi*; rom. *dérbi* [derbi] < engl. fr. *derby*.

Lexemele de origine franceză care sunt terminate în vocala [e]: *triple*, *cenacle*, *cycle*, *câble*, *tendre*, *cadre*, *calibre*, au dezvoltat în limba română cuvinte terminate în [u] vocalic: *triplu*, *cenaclu*, *ciclu*, *cablu*, *tandru*, *cadru*, *calibru*.

Îmbogățirea vocabularului românesc cu noi sensuri este posibilă chiar prin intermediul prefixoidelor și sufixoidelor care în calitate de elemente de compunere savantă, îmbogățesc latura semantică a lexicului limbii:

– *aero-/aeri-* < fr. *aéro-/aéri-* cf. gr. *aer-*, *os*; *elem.* „aer”, „avion”, „aviație”: *aerogară*, *aeromodel*, *aerosol* etc.

– *áuto-* < element de compunere însemnând „de la sine”, „prin mijloace proprii” și care servește la formarea unor substantive, adjective și verbe. [Pr.: *a-u-*] < fr. *auto-*; *autoconservare*, *autoamăgire*, *autocontrol* etc.

– *zoo-* < fr. *zoo-* – grădină zoologică; referitor la animale: *zootehnică*, *zoochimie* etc.

– *hiper-* < fr. *hyper-*, cf. germ. *hyper-*; element de compunere însemnând „peste”, „excesiv de...”, folosit la formarea unor substantive și a unor adjective: *hipertensiune* (arterială), *hipercalcemie*, *hipercloremie* etc.

– *-cíd* element „a ucide”, „a distruge”: <fr. *-cide*, cf. lat. *coedere*: *insecticíd*, *fungicíd* etc.

– *-fil* (o)-, *-fil*, *-filie* element „prieten”, amator, „iubitor” < fr. *phil/o/-*, *-phile*, *-philie*, cf. gr. *philos*: *englezofil*, *germanofil*, *rusofil* etc.

– *-crát*, *-crație* element „putere, conducere” (<fr. *-crate*, *-crație*, cf. gr. *kratos*): *democrat*, *tehnocrat* etc.

După cum s-a putut constata din exemplele anterioare, procesul de adaptare în limba română a *neologismelor*, indiferent de structura lor etimologică, este unul de durată și implică o atenție deosebită cu privire la „comportamentul” lor lingvistic. Problema împrumuturilor a fost pusă în discuție chiar de la începutul perioadei în care acestea au devenit o problemă de prim rang în vocabularul românesc. În *Gramatica românească* (1828), Heliade ridică problema *împrumuturilor*, evidențiind care este utilitatea lor în limbă și când trebuie să apelăm la astfel de structuri străine:

„Trebuie să ne împrumutăm, dar trebuie foarte bine să băgăm de seamă să nu primim ca neguțătorii aceia care nu își iau bine măsurile și rămân bancruți (mofluzi). Trebuie să luăm numai acelea ce ne trebuie și de acolo de unde trebuie și cum trebuie” (Heliade 1828: 22).

Aceeași concepție este susținută și de Titu Maiorescu în cunoscutul său articol din 1881, *Neologismele*:

„*Neologismele sunt numai atunci de primit când ne lipsește cuvântul în limba de până acum, iar ideea trebuie neapărat să fie introdusă*” (Maiorescu 1973: 39).

Prin urmare, *împrumutul* este apreciat de literatura de specialitate drept mijloc extern de îmbogățire a lexicului unui idiom. Astfel, frumusețea unei limbi „este dată, în primul rând, de bogăția, varietatea vocabularului ei, de continua sporire a inventarului lexical”, „iar modificările care au loc în cadrul lui sunt, cel mai adesea, direct ori indirect legate de progresul societății umane, în ansamblul ei, și în mod special de transformările care se petrec în viața materială și spirituală a unei anumite colectivități lingvistice” (Hristea 1981: 31).

Cauzele care determină și explică evoluția unei limbi, precum și bogăția lexematică a acesteia sunt următoarele:

- dezvoltarea continuă a științei și a tehnicii;
- diversificarea vieții culturale, schimbările de ordin politic, economic, social;
- modificarea atât a mentalității, cât și a concepției despre viață a oamenilor;
- relațiile dintre popoare, evidențiate sub forma contactelor lingvistice, socio-culturale, politice, economice etc.

Cuvintele noi influențează vocabularul unui idiom pe două căi:

1. internă: prin crearea de noi cuvinte ca o consecință a procesului derivării, a schimbării valorii gramaticale, a calculului lingvistic;

2. externă: prin împrumuturi din alte limbi – împrumuturi de sintagme, cuvinte sau structuri calchiate:

– rom. *decret-lege* < fr. *décret-loi* (calc total);

– rom. *triunghi* < fr. *triangle* (calc total);

– rom. *lobby* [ˈlɔbi] (în expresia: *a face lobby*: a susține cauza unei persoane; persoană care influențează din afară, prin diferite discuții, hotărârile unui parlament;

MDN, s.v.) < engl. *lobby* [ˈlɔbi]: **I. 1.** anticameră, vestibul; coridor, culoar; **2.** (teatru) foaier, hol; **3.** (nav.) culoar către mai multe compartimente; **4.** (pol.) culoar, coridor; sala pașilor pierduți; **5.** (amer. pol.) „lobby” (grup de persoane care influențează pe membrii Congresului în favoarea unui proiect de lege) – calc total; **II. vb.** a influența (pe membrii Congresului); vezi Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan-Al.Rosetti”: *Dicționar englez-român*, Ediția a II-a, Editura Univers Enciclopedic, 2004;

– rom. *second-hand* (produse) < engl. *second-hand*;

– rom. *război rece* < engl. *cold war* (o relație mai puțin prietenoasă între două țări: Statele Unite și Uniunea Sovietică după cel de-al Doilea Război Mondial);

– rom. *semifinală* < engl. *semifinal* – calc parțial format prin traducerea unității lexicale: rom. *semi-* < engl. *semi-*, cealaltă unitate în discuție *final-* este împrumutată, însă desinența *-ă* specifică structurii românești, indică categoria gramaticală a numărului singular, în opoziție cu desinența *-e*, pentru numărul plural;

– rom. *mass-média* – s. n. pl. totalitatea mijloacelor tehnice de comunicare în masă a informațiilor (radio, televiziune, cinematograful, publicații, disc, magnetofon). (< engl., fr. *mass media*), s.v. MDN, DOOM₁; în DN₃, rom. *mass-media* are o etimologie multiplă și se observă că structura în discuție este un calc parțial după sintagma *mass media communication*. Trebuie consemnat că în DOOM₂ și MDA: rom. *mass-media* (presă scrisă și audiovizuală) se diferențiază de varianta din DOOM₁, prin schimbarea categoriilor gramaticale de gen feminin, numărul singular și prin caracterul flexionar pe care substantivul compus îl deține: *o media independentă*, art. *mass-media actuală*, g.-d. art. *mass-médiiei* (prin intermediul *mass-médiiei*) s.v.;

– rom. *autocontrol* – după engl. *self-control* (calc de structură): „Exersați-vă *autocontrolul* pentru situația în care, aflați într-o intersecție, veți vedea un Maybach întorcând ca pe moșia lui tac-su, fără pic de considerație și de grijă față de partenerii de trafic, să nu faceți atac cerebral”. („Academia Cațavencu”, nr. 20, 24-30 mai 2006, p. 18);

– rom. *supermagazin* < engl. *supermarket* (calc de structură): „În prezent, în topul retailerilor asemenea produse conduc *supermarketurile* Cora și Carrefour, urmate de vânzătorii specializați pe multimedia, Altex-Media Galaxy și Diverta” („Capital – Business”, nr. 25, 22 iunie 2006, p. 29).

IV. Neologisme recente: structuri și influențe angliciste în lexicul românesc; co-relații lingvistice româno-engeleze

Vocabularul este domeniul cel mai mobil al unui idiom. Toate inovațiile care apar în interiorul acestuia se datorează interferențelor de tip economic, socio-politic,

cultural, respectiv lingvistic. În mod tradițional, l e x i c u l ⁹ unei limbi este alcătuit din două componente importante:

1. *fondul principal lexical*, numit și *vocabular de bază/fundamental*;

2. *masa vocabularului* (Brâncuș/Hristea 1072: 10) componenta cea mai receptivă la schimbări lexicale și modificări semantice.

Stabilitatea vocabularului este dată de *fondul principal lexical* care asigură un anumit echilibru între ceea ce este vechi, respectiv constant în limbă și ceea ce este nou: „Dacă ținem seama de faptul că *fondul principal lexical*, în general, nu se schimbă, că din acest fond „fac parte cuvintele care au rădăcini profunde în limbă”, că sunt „cele care au dat naștere la numeroase derivate” (Graur 1968: 10), care au „mai multe sensuri, care intră în expresii frazeologice și mai ales sunt mult întrebuițate”, dispare și considerentul strict subiectiv al celor care – de altfel, puțini la număr – cred că elementele lexicale de împrumut „strică” limba” (Mihăiescu 1978: 10).

O privire generală cu strictă referință la varietatea împrumuturilor care au influențat limba română de-a lungul timpului, o realizează Al. Graur în cunoscuta sa lucrare – *Tendențele actuale ale limbii române*: „Spre deosebire de limbile romanice apusene, româna n-a primit împrumuturi din *latinește* decât târziu și, direct, relativ puține. Întâi au venit din *polonă*, iar în Transilvania, probabil, din *maghiară*. În secolele XVII-XVIII *elementul internațional* era reprezentat mai mult prin cuvinte *grecești*, venite direct din grecește sau prin *slavă* (...), refăcute mai târziu după model apusean, adică trecute prin latină (alfabet, mecanism). Tot prin greacă au venit, mai ales în jurul anilor 1800, cuvinte *frânzuzești*, *italienești* și mai puține *englezești*, cu unele modificări de pronunțare. Apoi a intervenit, ca intermediar, rusa, prin care au pătruns la noi numeroase elemente internaționale, majoritatea latinești, grecești, frânzuzești. În sfârșit, în a doua parte a secolului al XIX-lea și în secolul al XX-lea, ne-am adresat direct limbilor apusene, în primul rând francezei” (Graur 1968: 278).

Limba franceză a devenit o sursă importantă de împrumuturi începând cu perioada pașoptistă, când relațiile politice și culturale cu Franța s-au extins. Acest aspect a determinat o pătrundere în vocabularul românesc, a unor unități lexicatice specifice diferitelor domenii de activitate: medical, vestimentar, tehnico-științific, economic etc.

Însă, elementul străin care revoluționează vocabularul românesc la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, este reprezentat de structurile și unitățile angliciste, considerate „modele externe” (Guți Romalo 2005: 247), de natură agresivă și de structură internațională, care au revoluționat și mai revoluționează încă sistemul audiovizualului (presă, televiziune, radio), precum și alte domenii de activitate și de formare socioprofesională: politic, economic, cultural, beletristic etc.

Limba engleză – limbă de origine germanică – aparține ramurii limbilor indoeuropene, alături de germană, daneză, olandeză și suedeză.

Deși originea sa este romanică, alături de limbi precum: franceza, spaniola, italiana, portugheza, dalmata, retoromana, catalana etc., limba română face parte din aceeași familie a limbilor indoeuropene, la fel ca limba engleză. Deducem că cele două

⁹„Termenul *lexic* este preferabil celui de *vocabular*: primul este supraordonat, iar al doilea – subordonat, *lexicul* fiind constituit dintr-o serie, foarte bogată și variată, de vocabulare (al numelor de rudenie – naturală sau socială –, al meseriilor, al științelor, al numeralelor, al culorilor, al sporturilor, al simbolurilor etc.” (Zugun 2000: 9).

idiomuri – englez și român – sunt „înrudite de departe, distanțate ca structură gramaticală și inventar lexical” (Lobiuc 1998: 175).

„Termenul înrudire este folosit, așa cum se obișnuiește în lingvistică, pentru a ne referi la filiația istorică sau genetică a limbilor. A spune că două limbi sunt înrudite înseamnă a spune că ele s-au desprins dintr-o singură limbă mai veche (...), aparțin aceleiași familii de limbi” (Lyons 1995: 34).

Prin invazia teritorială și astăzi, mai nou, prin procesul globalizării, limba engleză este utilizată în multe state: Marea Britanie, Statele Unite ale Americii, India, Africa, Asia, Australia, Canada, Oceanul Pacific, Filipine, Jamaica, Irlanda etc.; de aici derivă și variantele de limbă engleză vorbită: engleza nigeriană, engleza indiană, engleza zambiană, engleza vorbită în Atlanticul de Vest, în Africa de Vest, în Africa de Sud, în Asia de Sud, în Uganda etc. Atenția noastră este focalizată însă asupra englezei britanice și a celei americane. Acestea se diferențiază atât prin pronunția lexematică, cât și prin varietatea semantică a cuvintelor. Deseori, este destul de greu să distingem între anglicisme propriu-zise și americanisme. Theodor Hristea precizează că spre deosebire de anglicisme, „americanismele sunt mai recente și au (aproape întotdeauna) caracter internațional” (Hristea 1981: 51). În acest sens, oferim câteva exemple de astfel de cuvinte, evidențiind faptul că unele din ele au pătruns în limbă prin filieră franceză, italiană sau chiar germană:

– *jazz* /gez/ < s.n. 1. muzică modernă cu ritm viu, sincopat, cu caracter de improvizație, preluat din folclorul negrilor din America; 2. orchestră formată din instrumente de suflat și de percuție, care execută acest gen de muzică: jazband. (<fr., amer. *jazz*); vezi MDN, s.v.

– *drugstore* /drâg-stâr/ s.n. magazin unde se vând produse farmaceutice, cosmetice, cărți, înghețată etc. (<amer. *drugstore*); MDN, s.v.

– *blue-jeans* < amer. *blue-jeans*; MDN, s.v.

– *hamburger* /-gâr/ s.m. bucată de carne tocată, prăjită în tigaie și servită caldă într-o chiflă tăiată în două. (<fr., engl., amer. *hamburger*); baza derivativă a cuvântului ar fi orașul german Hamburg;

– *chicinătă* < amer. *kitchenette*; vezi MDN, s.v.

– *O.K.* /ochei/ adv. de acord! (foarte) bine! (< amer. *OK*, abr. din *all correct*) etc., comparativ cu engl. *all right*; expresia O.K. este foarte des folosită în procesul comunicării, încât a devenit chiar supărătoare, lingvistic vorbind.

Dacă luăm în discuție *lexicul* limbii engleze, putem afirma că acesta este destul de bogat și se constituie din cuvinte simple, cu o puternică bază derivativă și care devin elemente componente ale unor structuri compuse.

IV.1. Lexicul englez – structură germanică, romanică sau germano-romanică?

Lexicul englez a suferit numeroase influențe externe, care s-au datorat diferitelor tipuri de invazii teritoriale. Evidențiem perioada anglo-saxonă, în care schimbările datorate influenței cuvintelor de origine latină, au afectat nivelurile lexical și morfologic ale limbii engleze. Anglo-saxonii au pătruns în Insulele Britanice, cu aproximație în anul 450 AD. Originari din Germania, Olanda și Danemarca, aceștia vorbeau dialectele

germanice și au avut rolul de a pune bazele limbii engleze în Marea Britanie, chiar dacă primii locuitori ai Britaniei au fost celți.

Însă, *contactul* anglo-saxonilor cu populația de origine romanică a avut drept consecință introducerea limbii latine în uz timp de aproape patru secole. Înainte de stabilirea anglo-saxonilor în Marea Britanie, aceștia împrumută cuvinte latinești ce indică obiecte de consum sau se referă la comerț: engl. *pear* < lat. *pirum*; engl. *butter* < lat. *butyrum*; engl. *cup* < lat. *cuppa*; engl. *candle* < lat. *candela*; engl. *disciple* < lat. *discipulus*; engl. *shrine* < lat. *scrinium*.

Specificăm că unele cuvinte latinești (*candle, disciple, shrine* etc.), introduse în engleza veche în secolul al VI-lea (după creștinarea britanicilor), denumesc ritualuri religioase.

Numărul cuvintelor de origine latină a crescut după secolul al XII-lea, fiind reprezentat atât de împrumuturile directe, cât și de cele indirecte (prin intermediul unei alte limbi: franceza (vezi *infra*, influența franceză în lexicul englez).

Foarte importantă din punctul de vedere al îmbogățirii vocabularului englez cu noi lexeme, s-a dovedit a fi invazia vikingilor scandinavi, care a început în secolul al VIII-lea. Spre deosebire de celți, limba vikingilor s-a asemănat foarte mult cu cea a anglo-saxonilor. Acest aspect a facilitat o foarte bună comunicare între cele două grupuri de popoare: anglo-saxonii, respectiv vikingii.

Cel mai important *contact* l-a constituit cucerirea normandă (*The Norman Conquest*), ce s-a desfășurat în secolul al XI-lea, respectiv în anul 1066. Ducele normand William a devenit regele William al Angliei, iar limba franceză este limba sistemului de guvernare, deși majoritatea populației continua să vorbească limba engleză. Ca în orice situație bilingvă, limbile s-au influențat reciproc, iar vocabularul englez s-a îmbogățit cu elemente lexicale de origine franceză, din diferite domenii: guvernare politică, viața de curte, religie etc.

Împrumuturile din limba franceză specifice perioadei Middle English (1200-1500) exprimă începuturile uneia dintre cele importante trăsături ale limbii engleze moderne: *vocabularul său cuprinzător și variat*. Cuvintele de origine franceză specifice diferitelor domenii (forme de guvernământ, religie, lege, arte, viața la curte) influențează lexicul limbii engleze. Câteodată cuvintele din ambele limbi surse (Old English și Franceză) se îmbină: *kingly* (Old English) și *royal* (French).

În alte circumstanțe semnificația acestor unități lexicale se diferențiază ca în *calf* (Old English) și *veal* (French) la origine animalul, vițelul; evolutiv semnifică într-adevăr carnea animalului în discuție. Deoarece limbile franceză și latină erau limbile oficiale ale perioadei englezei mijlocii (Middle English), limba engleză a atins mai greu forma standard atât în vorbire, cât și în scris. Există diversitate lingvistică în procesul comunicării, iar în momentul în care s-a adoptat limba engleză în forma ei scrisă, cărturarii tindeau a scrie cuvintele după modul în care acestea erau pronunțate. Ortografia și gramatica din manuscrisele lor ne ajută să reconstituim modul în care limba engleză era vorbită în diferite regiuni.

De ce a fost necesară această privire generală asupra limbii engleze?

Prin această „intervenție” istorico-lingvistică am încercat să demonstrăm că alături de lexicul cu precădere germanic, în vocabularul englez se întâlnesc elemente de

origine anglo-saxonă, împrumuturi latine din epoca precreștină, din daneză, împrumuturi scandinave, franceze (influența veche franceză se concretizează în peste 1200 împrumuturi din toate domeniile și derivatele lor), împrumuturi savante din latină și din greacă, franceza modernă, italiană, spaniolă, portugheză etc.

Dintre cuvintele împrumutate din limba latină în limba engleză se constată că unele nu au suferit nicio modificare în limba împrumutătoare: *antenna*, *formula*, *errata*, *vacuum*, *via*, *audit*, *bonus*, *campus*, *item*, *medium* etc.:

– engl. *antenna* < lat. *antenna* – antenă de corabie (vergea legată de catarg de care se fixează pânza corăbiei); – engl. *antenna* [æ'n'tenə] – organe de simț, firisoare mobile pe capul unor insecte, al crustaceelor (1); antenă (de radio, televiziune etc.) (2); cf. WNWD, s.v.; rom. *anténă* < fr. *antenne*, lat. *antenna*, cf. MDN, s.v. Semnificațiile cuvântului – *anténă* – nu diferă prea mult în analiza interlexemelor ce au etimologii distincte.

– engl. *formula* < lat. *formula* – normă, regulă; (jur.) formulă judiciară; proces, contract; engl. *formula* [ˈfɔ:mjʊlə] – 1. formulă; 2. formulare; 3. rețetă, prescripție; 4. formulă chimică etc. cf. WNWD, s.v.; rom. *formulă* < fr. *formule*, lat. *formula*, cf. MDN, s.v.

– engl. *errata* < lat. *errata* – listă de greșeli, însoțită de corecturi care este introdusă la sfârșitul unei lucrări; greșeală; engl. *errata* [e'ra:tə] – erată; rom. *erată* < fr., lat. *errata*.

– engl. *vacuum* < lat. *vacuum* – 1. gol; 2. lipsit de, fără; 3. lipsit de ocupație, neocupat, liber; 4. larg, deschis tuturor; engl. *vacuum* [ˈvækjuəm] – 1. (fiz.) vacuum, vid; 2. (fig.) gol; vb. a curăța cu aspiratorul de praf; rom. *văcuum* < fr., lat. *vacuum*.

– engl. *via* < lat. *via*, *-ae* – 1. drum, cale; 2. (fig.) mijloc, metodă, procedeu; engl. *via* [ˈvaɪə] 1. drum, cale; 2. *prep.* prin, via; rom. *via* < fr., lat. *via*.

– engl. *audit* < lat. *audit* – 1. revizie contabilă; 2. (înv.) auz; 3. bilanț; (fig.) răfuială; 4. (ec.) a revizui registrele (contabile); 5. (amer.) a audia (un curs, ca oaspete) etc.; engl. *audit* [ˈɔ:dit] – examinare periodică și o verificare a bunurilor sau a aspectelor financiare în scopul verificării corectitudinii acestora; rom. *audit* < fr. *audit*.

– engl. *bonus* < lat. *bonus* – 1. bun; 2. însemnat; – engl. *bonus* [ˈbounəs] s. (ec.) 1. primă; 2. premiu; 3. tantiemă; – rom. *bonus* < engl. *bonus* etc.

Specificăm că abrevieri de origine latină sunt prezente în vocabularul englez: *a.m.* < lat. *ante meridiem*; *e.g.* < lat. *exempli gratia*; *i. e.* < lat. *id est*; *L.s.d.* < lat. *librae, solidii, denarii* – *pounds, shillings, pence*; *cf.* < lat. *conferre*; *viz* < lat. *videlicet* – engl. *that is to say*.

Menționăm că limba engleză s-a transformat dintr-o limbă sintetică, într-una analitică. Aceasta a dezvoltat pronunțate însușiri analitice din punctul de vedere al structurii gramaticale și continuă să prezinte în sistemul de formare a cuvintelor însușiri sintetice, aspect ce o apropie de limba română actuală care prezintă trăsături sintetice evidențiate în mod clar la nivelurile: lexical și gramatical.

Luând în considerație analiza comparativă a lexemelor din limba latină ce au fost împrumutate în limba engleză și care au corespondent în limba română sau chiar în alte limbi de origine romanică (de exemplu, în limba franceză), observăm că *limba engleză deține o importantă componentă romanică* – de sursă latină sau franceză – și susținem aserțiunea Mioarei Avram conform căreia „împrumuturile din engleză

continuă astfel, adesea, mai vechiul proces de relatinizare/eromanizare a limbii române moderne...” (Avram 1997: 9).

„Devenind limbă internațională, engleza a venit în contact cu un număr nemaifântălnit de limbi și de culturi, iar împrumuturile și-au făcut apariția imediat, în mod dramatic” (Albu/Spinaru et alii 2002: 69). Lexicul englezesc deține caracter internațional (cuvintele aparțin așa-zisului „pool of international words”, în accepția cercetătoarei Georgeta Ciobanu, în calitate de reprezentantă a României în Proiectul Internațional ”The English Element in European Languages”), din secolul al XX-lea, perioadă în care limba engleză devine o sursă de împrumuturi lexematice pentru multe limbi cu care aceasta vine în contact, inclusiv pentru limba română. Influența engleză este un fenomen lingvistic internațional (european și mondial). Mioara Avram arată că „țările din estul Europei recuperează într-un interval mai scurt anumite rămăneri în urmă de până în 1989, ceea ce face ca și sub aspect lingvistic șocul tranziției să fie mai mare” (Avram 1997: 8).

IV.2. Anglicisme – accepții lingvistice

Se știe că vorbitorii folosesc în diferite spații culturale mai mult de o limbă străină și acest fapt este elocvent astăzi, dacă luăm în considerare fenomenul globalizării sub egida limbii engleze, ce ocupă supremația lingvistică printre alte limbi internaționale, utilizate în comunicare. De aceea, în calitate de subcategorie a *neologismului*, „în lingvistica limbilor în contact, în perspectiva multilingvismului, în ultimele două decenii este considerat anglicism «fiecare cuvânt preluat din limba engleză (inclusiv aici atât engleza britanică, cât și cea americană¹⁰) care desemnează un lucru sau un concept care aparține civilizației englezești; un astfel de cuvânt nu trebuie să fie de origine (proveniență) englezească, dar trebuie să fi fost adaptat în limba engleză și integrat în vocabularul englez»”¹¹.

O altă definiție a conceptului de anglicism este dată din perspectiva autorilor enciclopediei francezești *Wikipédia*: „Se numește anglicism un cuvânt sau o structură împrumutată din limba engleză și utilizată în altă limbă, fără a fi foarte bine integrat(ă) în lexicul limbii împrumutătoare”¹².

Problema anglicismelor în lexicul limbii române a fost dezbătută de mulți lingviști în diverse lucrări de referință. Menționăm în acest sens pe Graur 1987, 1988, Bujeniță 1966, Avram 1987 ș.a. De altfel, Mioara Avram a fost o specialistă renumită în studiul influenței anglicismelor în limba română. Cu prilejul seriei de conferințe cu titlul: *Limba română și relațiile ei cu istoria și cultura românilor*, organizate sub egida Academiei Române, Mioara Avram arată ce rol au structurile angliciste asupra limbii române actuale: „influența engleză asupra limbii române nu este o noutate a perioadei actuale, de după 1989. Ea are o vechime de peste un secol și jumătate, timp în care s-a

¹⁰ Explicația ne aparține.

¹¹ Filipović, Rudolf, *Anglicizmi u hrvatskom ili srpskom jeziku: porijeklo – razvoj – značenje* (Anglicisms in Serbo – Croatian: Origin – Development – Meaning), Zagreb, Jugoslavenska Akademija Znanosti i Umjetnosti, 1990, *apud* Ciobanu 1997: 4.

¹² *Wikipédia*, l’encyclopédie libre, în format electronic: «On appelle **anglicisme** un mot ou une locution emprunté(e) à la langue anglaise et utilisé (e) dans une autre langue, sans être encore bien intégré(e) dans le vocabulaire de celle-ci».

exercitat la început mai puțin direct și mai mult prin intermediul altor limbi, în special franceza. Pentru secolul trecut, chiar dacă nu cercetăm presa și alte documente de epocă, avem mărturia operelor literare ale lui C. Negruzzi, Ion Ghica, și, ceva mai târziu, I.L. Caragiale, cu renumitele „High-life” și „Five o'clock.” Destul de puternică în anumite limbaje funcționale (economie – în special finanțe, industria petrolului, marină, sport, cinematografie, viață mondenă) în prima jumătate a secolului nostru – ceea ce se poate vedea din lucrările de sinteză ale lui Sextil Pușcariu (*Limba română*, vol. I, *Privire generală*, ediția I, 1940) și Iorgu Jordan (*Limba română actuală. O gramatică a greșelilor*, ediția I, 1943) și din articolele de presă ale lui Alexandru Graur (reunite, în ultimii ani ai vieții sale, în volumul *Puțină gramatică*, I, 1987; II, 1988) –, influența engleză s-a dezvoltat mult după al doilea război mondial (...). Creșterea actuală a influenței engleze vine în continuarea unui proces îndelungat”.

În conformitate cu aserțiunile Mioarei Avram, specificăm că influența engleză asupra dinamicii vocabularului românesc nu constituie un aspect inedit; ea cunoaște o vechime de peste o sută cincizeci de ani, exercitându-se într-o primă etapă prin intermediul influenței altor limbi precum: franceza, germana; unii termeni tehnici de origine engleză au influențat limba română prin aportul

– *limbii germane*: rom. *cocs* < germ. *Koks*, rom. *tubing* < germ. *Tübbing*, rom. *bóiler* < germ. *Boiler*;

– *limbii ruse* (care ne-a furnizat termeni tehnici de origine anglo-americană): rom. *buldózer* < rus. *bulldozer*, rom. *scréper* < rus. *skreper*, rom. *radiolocâție* < rus. *radiolokația* etc.

– *limbii franceze*: rom. *dancing* < fr. *dancing*, rom. *spícher* < fr. *speaker* (cărui în limba engleză îi corespunde „announcer”).

Alteori, unele anglicisme au pătruns în limba română prin sursă franceză, unde au suferit ușoare modificări de ordin fonetic, care s-au păstrat și în românește. Exemple de astfel de lexeme: rom. *biftec* < fr. *bifteck*, engl. *beef-steak*; rom. *rós bif* < fr. *rosbif*, engl. *roast beef* (rom. *rós bif* nu diferă de corespondentul său franțuzesc decât prin accent și are componentele sale perfect sudate, spre deosebire de echivalentul său englezesc); rom. *sándvici/séndviș* (vezi DOOM₂, s.v. comparativ cu DOOM₁: *sandviș*) < fr., engl. *sandwich*; „fr. *sandwich* este atestat încă din 1801, față de engl. *sandwich* care la originea lui mai îndepărtată, era numele unui conte englez” (Hristea 1981: 50).

Influența anglicismelor asupra limbii române literare poate fi observată în stilul beletristic de la sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea, în operele lui Vasile Alecsandri, C. Negruzzi, Ion Ghica; sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, în schițele lui I.L.Caragiale. Mărturii în acest sens sunt exemplele extrase din creații literare:

– *Bârzoii: Și când ar fi numai atâta!...D-apoi de acòlè... cheltuieli, nu șagă... pe mobili nouă cu lastic...*[*Chirița în provincie* (1852), comedie cu cântice, în 2 acte, p. 112, de Vasile Alecsandri]

▪ rom. *lastic* – s.n. stofă de lână asemănătoare cu satinul. (<fr., engl. *lasting*); cf. MDN, DER, MDA, DA s.v.

– *Ploile ce nu încetau făceau monotonă viețuirea la T. Ocnilor. Urâțul începuse, și spleenul* (< engl. *spleen* – urât, proastă dispoziție, răutate etc.) *nu era departe, când deodată se făcu un mare zgomot pintre călugări.* [*Opere 1. Păcatele tinerețelor*, „Scrisoarea XXVIII” („Pelerinagiu” – 1852 –), p. 305, de C. Negruzzi]

▪ starea de **spleen** este „cultivată” și de poezii simbolști (de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea): Dimitrie Anghel, Șt.O.Iosif, G. Bacovia etc. **Spleen-ul** bacovian este elocvent în acest sens.

– *Altul iar, cum un al treile urs a luat pre vânător subsuoară, și l-a dus în bârlogul său, unde l-a făcut **beefsteak** pentru puii săi.* [*Opere 1, Păcatele tinerețelor*, „Scrisoarea XXVIII” („Pelerinagiu”), p. 306, de C. Negruzzi]

▪ engl. *beefsteak* > rom. *biftec*, mușchi în sânge.

– *În câteva ore, vaporul te duce la Coblența, stație a călătorilor pe Rin, unde vapoarele se urmează regulat ca **omnibusurile*** [< engl. *omnibus* – autobuz; „Scrisoarea XXX” („Băile de la Ems” – 1855 –), p. 307, de C. Negruzzi]

– *O, ce toaletă excentrică la dama astă mică ce dă brațul marchizului de Chabannes, dar cât o prinde de bine, și cât e de gentilă **miss Sheppart!*** [< engl. *miss* – domnișoară; „Scrisoarea XXX” („Băile de la Ems”), p. 309, de C. Negruzzi]

– *Văzându-l cineva fără nici o decorație, vorbind operă și Bois de Boulogne cu contesa d’Imécourt, ar zice că e un **fașionablu de jockey-club**, iar nicidecum prezidentul corpusului legislativ, și intimul lui Napoleon III.* [„Scrisoarea XXX” („Băile de la Ems”), p. 309, de C. Negruzzi]

▪ rom. *fașionablu* (termen utilizat în limbajul colocvial/familiar) < engl. *fashionable* [ˈfæʃənəbəl] – *adj.* **1.** la modă; modern; elegant; monden; **2.** distins, de bun gust; **3.** (d. cineva) rafinat, fin, cult.

– *Nu te-amăgi însă; ai s-auzi tot acele arii, tot de acei muzicanți, dar în haine militarești. Uneori este un **steep-le-chase** de nou soi.* [„Scrisoarea XXX” („Băile de la Ems”), p. 310, de C. Negruzzi]

▪ *steep-le-chase* [ˈsti: pltjeis] – s. *sport* cursă de obstacole; cf. WNWD, s.v.

– *Profesia de cronicar **high-life** nu este ușoară, fiindcă trebuie să scrii despre dame, și damele sunt dificile, pretențioase, caprițioase.* [*Momente și schițe* – „High-life”, de I.L. Caragiale, p. 46]

– ***Five o’clock** pe englezește înseamnă cinci ceasuri. În lumea mare, fiecare damă-și hotărăște o zi pe săptămână (jour fixe), când primește, la ceasurile cinci după-amiază, vizite și face musafirilor tratație cu ceai; de aceea se mai zice și **five o’clock tea**, adică pe românește ceaiul de la cinci ceasuri.* [*Momente și schițe* – „Five o’clock”, de I.L. Caragiale]

IV.2.1. Rolul anglicismelor în organizarea interioară a sistemului unui idiom – referințe etimologice

Este cunoscut faptul că sistemul unei limbi este determinat de suma elementelor alcătuitoare: sunete, silabe, morfeme, lexeme, pe care emițătorul, respectiv receptorul, în calitate de factori ai comunicării le folosesc în vorbire.

În literatura de specialitate, pentru conceptul de *anglicism / englezism* există mai multe denumiri științifice folosite de cercetători. G. Ciobanu pune în discuție următoarele concepte: *loan-words*, *foreign-loans*, *foreign-words*, *anglicisms* și *americanisms*.¹³

¹³ În traducere: 1) *loan-words* – împrumuturi; 2) *foreign-loans* – împrumuturi străine; 3) *foreign-words* – cuvinte străine/străinisme/xenisme/cuvinte alogote în accepțiunile lingvistice; 4) *anglicisms* – anglicisme; 5) *americanisms* – americanisme. Pentru detalii, să se vadă Ciobanu 1997: 33-35 sau 2004: 32-33.

Loanwords sunt acele cuvinte împrumutate care s-au adaptat fonetic, s-au integrat în sistemul fonologic al limbii receptoare și nu conțin nici un element străin. Cuvintele împrumutate care și-au început procesul de adaptare și de asimilare sunt denumite *foreign-loans*. Termenii care rămân neadaptați, respectiv neasimilați, poartă denumirea de *foreign-words* (Ciobanu 2004: 33).

Adriana Stoichițoiu-Ichim – în *Aspecte ale influenței engleze în româna actuală*, capitol ce face parte din lucrarea: *Vocabularul limbii române actuale. Dinamică, influențe, creativitate* – realizează o diferențiere între împrumuturile englezești *asimilate* (sunt cele care s-au adaptat sub aspect fonetico-ortografic, morfologic și semantic și care se comportă asemenea lexemelor românești, având o circulație extinsă în rândul diferitelor categorii sociale) și sunt frecvent uzitate în vorbire (*stres, hit, star, top, fan, job, șort, meci* etc.). Precizăm că lexemele care s-au adaptat în limba română din punct de vedere fonetico-ortografic și semantico-morfologic intră în categoria așa-ziselor *românisme*. Ele s-au impus în cadrul unui idiom printr-un mod de pronunție tipic românesc, semn că s-a realizat o derogare de la principiul etimologic, în favoarea celui fonetic. Astfel de lexeme sunt foarte des folosite în comunicare (să se vadă articolele din presă, precum și emisiunile de radio și de televiziune cu specificitate în domeniul aplicabilității acestor lexeme), iar formarea pluralului în limba română, urmează modelul substantivelor românești de genul masculin (pentru plural desinența *-i*) sau de genul neutru (desinența *-uri*). De exemplu: *fani*, după modelul românescului *pomi*, iar *stresuri, hituri, șorturi, staruri, topuri, joburi, meciuri*, după modelul unui substantiv de genul neutru, folosit la plural: *tablouri*. (să se vadă DOOM₂, s.v.)

„Unii au două-trei *joburi* și scriu doar ca hobby”. („Adevărul” – secțiunea: Cultură – vineri, 26 mai 2006, nr. 4940, p. B8)

„Piața muzicală este dependentă de *hituri*, iar dacă Jackson e în stare să producă măcar unul, toți îl vor iubi din nou.” („Formula AS” – Anul XV, nr. 681, august 2005, p. 20)

„În urmă cu câteva zile, un grup sunit extremist a afișat fluturași care chemau la interzicerea *șortului*”. („Deșteptarea”, 27-28 mai 2006, nr. 4890, p. 7); rom. *șort* < fr., engl. *short*

„*Meciurile* cu Irlanda de Nord și Columbia sunt programate la doar 16 ore unul de celălalt.” („Deșteptarea”, 27-28 mai 2006, nr. 4890, p. 7)

Pe lângă împrumuturile englezești *asimilate*, cercetătoarea Adriana Stoichițoiu-Ichim pune în discuție problema împrumuturilor *recente* din engleza britanică și din cea americană, incomplet sau deloc adaptate ori aflate în proces de adaptare (acestea sunt ortografiate în limba română, într-un mod asemănător sau aproape identic cu cel din limba engleză); pe acestea autoarea le numește *anglicisme* și *americanisme* (cuvinte, expresii și sensuri de proveniență americană, specifice limbii engleze de pe teritoriul S.U.A) sau termeni *anglo-americiani* (Stoichițoiu-Ichim 2001: 83).

Mioara Avram definește conceptul de *anglicism* în felul următor: „O unitate lingvistică (nu numai cuvânt, ci și formant, expresie frazeologică, sens sau construcție gramaticală) și chiar tip de pronunțare sau/și de scriere (inclusiv de punctuație) de origine engleză, indiferent de varietatea teritorială a englezei, deci inclusiv din engleza americană, nu doar din cea britanică. Deși termenul pare să aibă o conotație negativă (ca specie de *străinism* sau *xenism*, cum se mai spune; termenul *barbarism*, folosit de unii, mi se pare inacceptabil), nu-l restrâng nicidecum la

împrumuturile neadaptate sau/și inutile (ca în DEX), dar nici nu-l extind la termeni ca *biomedicină* și *ecosistem*, *etnolingvistică* și *sociolingvistică* sau *extragalactic*, cum fac unele lucrări” (Avram 1997: 11).

Trebuie precizat faptul că inovațiile lingvistice, indiferent de etimologia acestora (< franceză, engleză, chineză, irlandeză, daneză, germană etc.) nu trebuie privite ca perturbări ale întregului sistem lingvistic, ci ca pe niște piese noi ce vor asigura mai departe întreaga funcționalitate a acestuia. Schimbarea în limbă nu trebuie înțeleasă ca o simplă modificare a unui sistem deja dat și format, ci ca o permanentă construire și remodelare a acestuia. Aceste „mișcări” care apar în interiorul unei limbi, sunt rezultatul contactelor interlingvistice, deoarece limba sub impuls extern, dar chiar și intern, se află într-o permanentă achiziționare de material nou.

Considerăm că o atenție deosebită trebuie acordată atât etimologiei lexemelor, cât și modului în care acestea influențează diferitele niveluri lingvistice ale unui idiom. În strânsă legătură cu acest aspect și referitor la anglicisme, Mioara Avram realizează o distincție între *anglicisme certe* (Avram 1997: 11) – cu etimologie unică – și *anglicisme cu etimologie multiplă*. Menționăm exemple de anglicisme certe (*camping, dealer, esker, fall-out, leasing, management, master, sanitation* etc.), precum și exemple de anglicisme ce au o etimologie multiplă: *ambient* (<engl., fr. *ambient*, it. *ambiente*), *balast* (<fr., engl. *ballast*), *dumping* (<fr., engl. *dumping*), *geostaționar*, -ă (<fr. *géostationnaire*, engl. *geostationary*), *mixer* (<fr., engl. *mixer*), *moderator* (<fr. *modérateur*, lat. *moderator*, it. *moderatore*, engl. *moderator*), *mustang* (<engl., sp. *mustang*) etc. (exemplele sunt extrase din MDN, s.v.).

Opinia Mioarei Avram este susținută și de Theodor Hristea. În accepția sa, anglicismele sunt clasificate în:

a) anglicisme autentice, cu etimologie unică sau multiplă;

b) pseudoanglicisme (false anglicisme), „acele cuvinte care nu există, de fapt, în limba engleză și care au fost create de alte limbi (de obicei în franceză) prin combinarea unor teme și elemente formative de origine englezească. Modelul unor astfel de formații (cel mai adesea gazetărești), îl constituie *împrumuturile preexistente*, care provin, neîndoielnic, din limba engleză”. În calitate de exemple sunt menționate: *tenisman, dancing, parching, spicher, teniswomen, sportswomen, gentlewomen, recordwomen* (-men, fiind un element formativ englezesc, foarte prolific în limba franceză în acest sens) etc. (Hristea 1974: 61-71)

În sprijinul ideii sale, autorul aduce următoarele argumente:

– neînregistrarea formației lexicale în vreun dicționar al limbii engleze;
– dicționarele franțuzești consideră termenul un „fals anglicism” „așadar o creație internă a limbii franceze din elemente englezești și după modele englezești.

Legat tot de acest aspect al interferențelor lingvistice, Al. Graur afirmă: „acum pătrund cuvinte englezești, uneori cu pronunțarea lor autentică, alteori cu pronunțare franceză sau apropiată de latină (...). Se mai adoptă multe cuvinte cu pronunție pseudoenglezească, pentru că englezismul este încă puțin cunoscut la noi: *blugi – blue-jeans; bisniț – business*” (Graur 1978: 41).

Cu referință la etimologia lexemelor, Georgeta Ciobanu (2004: 78) evidențiază exemplul pseudoanglicismului – *mecibol* – care ar putea fi creat de această dată, nu numai prin intermediul limbii franceze (vezi *supra*), ci cu ajutorul limbii germane: *der*

Matchball. În DEX, MDA, MDN, lexemul figurează ca având etimologie unică, respectiv împrumutată din limba engleză: rom. *mecibol* < engl. *match ball* (s.v.).

În dicționarele monolingve engleze: DKIOD, MEDAL, WNWDT etc. termenul *mecibol* nu figurează.

], „Așa cum credința în conservarea materiei face să se treacă de la alchimie la chimie, tot astfel, principiul regularității schimbării lingvistice marchează nașterea lingvisticii din ceea ce se numea pe atunci *etimologie* (...); aceasta explică un cuvânt prin descoperirea într-o stare de limbă anterioară a cuvântului din care provenea” (Ducrot/Schaeffer 1996: 18).

Etimologie directă au lexemele moștenite și împrumutate, în forma din care provin în mod cert.

Etimologia indirectă presupune căutarea din aproape în aproape a etimonului unui lexem, până unde mijloacele științifice permit cercetarea, cu metoda istorico-comparativă.

Etimologia multiplă este un concept introdus în lingvistica românească de Al. Graur; aceasta presupune posibilitatea ca un cuvânt să aibă simultan câteva etimoane.

În situația anglicismelor, ne confruntăm de nenumărate ori cu o *etimologie dublă*, de tip francez sau englez, german sau englez, spaniol sau englez (aspect normat de dicționare) în situația unor cuvinte împrumutate de limba română.

„De multe ori – remarca Mioara Avram – anglicismele au etimologie multiplă, mai ales anglo-franceză, câteodată se constată o concurență între cele două surse, la cuvinte înrudite (dubletele *summit* < engleză și *sommet* < franceză) sau neînrudite (sinonimele *computer* < engleză și *ordinator* < franceză); în ambele cazuri menționate franceza a pierdut, fără a fi însă total exclusă” (Avram 1997: 12). Când un anglicism este combinat cu un lexem sau cu o componentă lexematică de origine străină (franceză, germană, italiană etc.), rezultatul este o *formație hibridă* (de tipul: *Kinder-surprise*, *Pizza-hut*, *Mega-Vision*, *Mega-image* etc.), care face aproape imposibilă descifrarea „misterului etimologic”. Din punctul nostru de vedere, considerăm inedită combinația dintre un cuvânt românesc și unul de origine englezească: *Columna Bank*, *Exclusiv Shop*, *Grawe* România, *Florăria Blue*, *Computer’s Grup*, *Business Internațional*, *Business Magazin* etc.

Dacă luăm în considerare *criteriul necesității anglicismelor* în limba română, acestea pot fi clasificate în conformitate cu distincția pe care o face Sextil Pușcariu (1976) și care a fost preluată de majoritatea cercetătorilor, astfel:

- 1) anglicisme *necesare*;
- 2) inutile „*de lux*”.

Un alt criteriu de înregistrare a anglicismelor vizează înregistrarea sau nu a acestora în dicționare; cu acesta operează Adriana Stoichițoiu-Ichim (1996: 39-40):

- 1) anglicisme înregistrate în dicționar (care circulă în limbă cu modificări de frecvență, sens și/sau formă);
- 2) anglicisme neînregistrate în dicționar (utilizate relativ frecvent).

Referitor la conceptul opozitiv *expresivitate – non-expresivitate* (despre care vorbește aceeași Adriana Stoichițoiu-Ichim, sunt remarcate următoarele clase de anglicisme:

- 1) *anglicisme conotative* (categorie *bogată* și *eterogenă*, cuprinzând elemente cu încărcătură stilistică, expresivă; dar, acestea, deși caracterizate de o anumită „culoare

locală”, reprezintă o formă tipică de *anglomanie*, rezultat al comodității, al insuficienței cunoașteri a resurselor limbii materne sau cel mai adesea, al snobismului);

2) *anglicisme denotative* (termeni tehnici, științifici, care îndeplinesc doar o funcție denominativă; termeni de specialitate, care nu au echivalenți românești, deoarece denumesc elemente apărute recent în diverse domenii ale culturii materiale și spirituale, fiind simpli ca structură și având caracter internațional).

IV.2.2. Fenomenul anglicizării între staticitate și dinamicitate

Pe la începutul anilor '50-'60, tipul de *contact* stabilit între română și engleză a fost cel *indirect*; în accepția noastră acesta este chiar un tip de *contact static*. În această etapă, multe lexeme au pătruns în lexicul românesc prin intermediul altor limbi: franceză, rusă, germană etc. (vezi *supra*, IV.2.).

Georgeta Ciobanu (2004: 58-59), în calitate de reprezentantă a României în Proiectul Internațional ”The English Element in European Languages”, precizează că elementele engleze au pătruns în lexicul românesc prin *împrumut cultural* sau *intermediar*, începând cu a doua jumătate a secolului al XIX-lea. *Primul contact* clar a fost înregistrat pe la începutul secolului al XX-lea și a continuat până în preajma Primului Război Mondial. Lingviștii (Iorgu Iordan, Luiza Seche, Theodor Hristea et alii) au constatat că în această perioadă, împrumuturile engleze în lexicul românesc au fost mediate prin surse franceze (Dimitrie Macrea arată proporțiile ei, de 38, 42%) și germane (Filipović, 1972). Se poate vorbi de un tip de *contact indirect* româno-englez. În structura lexemelor împrumutate se poate observa îmbinarea componentei engleze cu cea de tip francez (vezi *supra*, cazul *pseudoanglicismelor*, discutate de Theodor Hristea, IV.2.1.).

Contactul direct, româno-englez, – de tip *dinamic*¹⁴ – a fost elocvent după cel de-al Doilea Război Mondial și, în mod deosebit, în ultimii douăzeci de ani. Elementele lexicale din domeniile sportiv (în abordarea lui I. Gheție și a Ilincăi Constantinescu) și științific desemnează sursa de origine strict engleză. Acum, poate fi pus în discuție conceptul de *etimologie multiplă*, care permite *împrumutul simultan* al aceluiași termen din mai multe limbi. În ultima perioadă, prin influența mass-mediei (radio, televiziune, internet, presă), foarte multe anglicisme au pătruns în lexicul nostru, *românizându-se*. Utilizând aceeași sursă bibliografică, ne este precizat faptul că „împrumuturile din engleză aparțin *vocabularului pasiv* al unui idiom”; aceasta în calitate de primă manifestare lingvistică a lexemelor. „Cu timpul, o parte din ele trec în *vocabularul activ* al limbii, dar nu întotdeauna: unele neologisme nu intră niciodată în lexicul activ, altele dețin un loc periferic în sistemul limbii sau chiar dispar complet, deoarece nu există o delimitare strictă a celor două compartimente ale vocabularului: activ-pasiv; cuvintele «se mișcă» permanent dintr-un domeniu în altul și viceversa. Această situație este determinată de mai mulți factori, printre care îi menționăm pe următorii: nivelul cultural, experiența de viață și lingvistică, mediul etc.”

Domeniile în care au pătruns primele lexeme de origine engleză în limba română se grupează în opinia Georgetei Ciobanu (2004: 58-59), în două categorii:

¹⁴ Explicația ne aparține.

1) din prima categorie fac parte lexeme ce denumesc anumite instituții sociale, obiceiuri, moduri de viață specifice atât culturii engleze, cât și celei americane. Acestea „păstrează așa-zisul aer caracteristic englezesc”, chiar și după integrarea lor mai mult sau mai puțin stabilă în limba română.

2) lexemele din cea de-a doua categorie vizează domeniile științei și tehnologiei.

Referitor la lexemele de origine engleză specifice *terminologiei muzicale* și care au influențat vocabularul limbii române, Georgeta Ciobanu a constatat că acestea și-au păstrat, în cea mai mare parte, ortografia și pronunția similară celei englezești, ca urmare a faptului că majoritatea termenilor sunt cunoscuți doar de persoanele care dețin cunoștințe specifice domeniului menționat. Astfel, lexemele englezești *musical* și *music-hall* au o pronunție în limba română, aproximativ englezească: rom. *musical* [mü-zi-căl] (MDN) – engl. *musical* [ˈmju:zɪkəl], respectiv rom. *music-hall* [müzic-hăl] – engl. *music hall* [ˈmju:zɪhɔ:l] (MEDAL). În ceea ce privește cuvintele de origine engleză specifice *terminologiei sportive*, Georgeta Ciobanu menționează că majoritatea acestora s-au integrat în sistemul fonetic și morfologic românesc (1/3 din ele sunt folosite în mod frecvent). Theodor Hristea (1984) argumentează că terminologia sportivă cunoaște cel mai mare număr de cuvinte de origine engleză (o parte din acești temeni au, însă, o etimologie multiplă): *aut, baschet, scor, suporter, golf, start, șut, tenis, ghem* (ortografiat și *game*), *sportsman, dribling, fault, outsider, set* etc.

În general, s-a constatat că împrumuturile englezești au influențat, în limba română, diverse ramuri industriale și domenii de specialitate: economie-finanțe, industria petrolului, cinematografie, medicină, informatică, sport, marină, biotehnologie, chimie, geografie, literatură și cultură română etc. Limba engleză a avut și continuă să aibă un puternic impact asupra multor limbi vorbite astăzi. Ea a devenit o limbă internațională și mixtă (*lingua franca*; vezi Ioan Lobiuc 1998: 95, Poruciuc 2004: 119), prin intermediul comerțului, colonizării și cuceririi, iar lexicul acesteia a fost influențat și de alte idiomuri în contact. De aceea sunt cunoscute variante ale limbii engleze: *engleza americană* (apropiată de engleza britanică, în ceea ce privește redarea grafică a cuvintelor, dar diferită de aceasta prin sistemul articulatoriu nativ), *engleza africană*, *engleza indiană*, cea *hibridă* (jamaicană, neomalaieziană, Beach-la-mar vorbită în Pacific). Astfel, cuvinte ce aparțin acestor variante ale limbii engleze au pătruns în vocabularul românesc direct prin engleză sau prin alte surse lingvistice: franceză, germană. Ca urmare a acestui fapt, limba română deține acești termeni transcriși și pronunțați conform regulilor fonetice românești. De exemplu, din engleza americană (*toboggan, totem*), indiană (*bungalow, jungle, jute, polo, verandah*), malaieziană (*bamboo, gong*), australiană (*boomerang, kangaroo*), africană (*banana, baobab, chimpanzee, gorilla*), în limba română acești termeni există sub următoarele forme: *tobogan, totem, bungalow, junglă, iută, polo, verandă, bambus, cangur, banană, baobab, cimpanzeu, gorilă*. O problemă supusă frecvent analizei lingvistice, este aceea a adaptării anglicismelor în limba română. Luând în discuție cuvintele anterioare de origine engleză, observăm că acestea se adaptează sistemului fonetic românesc, cu unele mici modificări grafice și ortoepice: engl. *toboggan* [təˈbɒɡən] – rom. *tobogan*, engl. *totem* [ˈtəʊtəm] – rom. *totem*, engl. *gorilla* [gəˈrɪlə] – rom. *gorila* etc. În comparație cu acestea multe împrumuturi englezești se scriu și se pronunță în limba română ca în limba de origine: *design* [diˈzain], *week-end* [ˈwi:kˈend], *gay* [gei], *discount* [ˈdiskaunt],

cash [kæʃ], *show* [ʃəu], *western* [ˈwestən], *shocking* [ˈʃokɪŋ], *cowboy* [ˈkaubɔi], *baseball* [ˈbeisbo:l], *bawling* [bauliŋ] etc.

Contactele româno-engleze sunt rezultatul următorilor factori: dominația colonială extinsă pe o suprafață vastă a globului, prezența militară remarcată, în mod deosebit, în timpul /după cel(ui) de-al Doilea Război Mondial (acum este perioada în care numeroase anglicisme pătrund în lexicul românesc (vezi *supra*), datorită interferenței sociopolitice, relațiilor economico-culturale intense, extinse până în prezent etc.

Astăzi, observăm că un număr considerabil de cuvinte de origine engleză a „invadat” diferite spații culturale, economice, politice, administrative, formativ-educative, sportive, mondene, publicistice etc. și suntem martorii procesului de bilingvism interspațial anglo-român. În fața acestui abuz al anglicismelor asupra lexicului limbii române, ne întrebăm dacă *influența engleză este, totuși, utilă?*

1) Constatăm că acest fenomen lingvistic nu trebuie considerat a fi mai periculos în comparație cu alte influențe străine (slave, maghiare, grecești, rusești, franțuzești etc.). Acesta s-a exercitat și se mai exercită încă asupra limbii române. Evidențiem faptul că există nenumărați termeni (*acrimonie, paleoteriu, subducție, dilațiune* etc.) neologici ce au etimologii diferite (*acrimonie* < fr. *acrimonie*, *paleoteriu* < fr. *paléothérium*, *subducție* < fr. *subduction*, *dilațiune* < fr. *dilation*, lat. *dilatatio* etc.) de cea engleză și pe care, încă, vorbitorii nu-i cunosc din punct de vedere semantic. Ei sunt la fel de „străini” și de „periculoși” ca și anglicismele actual intrate în limbă.

2) Evitând *anglicismele de „lux”/inutile* ce se suprapun peste structuri lingvistice ce deja există în limba română (engl. *discount* – rom. *reducere*, engl. *cash* – rom. *bani gheață/numerar*, engl. *leader* – rom. *conducător*, engl. *dealer* – rom. *agent de bursă* etc.) sesizăm că există domenii în care cuvintele de origine engleză sunt într-adevăr *necesare*, fiindcă nu au corespondent românesc sau în ipoteza în care l-ar avea, acesta nu ar deține aceeași încărcătură semantică/grafică cu cea din limba engleză: *boot, browser, engine, soft, hard, driver, search, click, share, device, mouse, keyboard* etc. – în informatică, *match* (redat grafic și *meci*), *ghem (game), knock-down (cnocdaun), knock-out (cnocaut)* etc. – în sport, *market, skills, business, account, manager, chief, marketing, management* etc. – în economie etc.

3) Prin intermediul influenței limbii engleze asupra vocabularului limbii române, anumiți termeni englezi s-au *românizat* prin procesul de adaptare fonetico-grafică, morfosemantică. Cu referință la acest aspect, chiar Mioara Avram afirmă: „descrierea *semantică* a anglicismelor din română, ca și cea *fonetică*, este corectă numai dacă reflectă situația din această limbă, deci trebuie să indice sensurile existente în română, fie și improprii, nu pe cele din engleză, cum fac unele lucrări” (Avram 1997: 21).

– în *limbajul argotic*: rom. *bișniță* < engl. *business*, rom. *ciungă* < engl. *chewing-gum*;

– în *limbajul colocvial (familiar)*: rom. *budincă* < engl. *pudding*, rom. *clown* < engl. *clown*, rom. *docar* < engl. *dog-cart*, rom. *bovindow* < engl. *bow window*, rom. *club* < fr., engl. *club*, rom. *bar* < engl., fr. *bar*, rom. *lider* < engl. *leader*, rom. *miting* < engl. *meeting* etc.

„După șapte ani de pauză discografică, în care s-au dedicat exclusiv concertelor – marea lor parte în *cluburi* –, Nightlosers au lansat un nou album: *Rhythm & Bulz.*” („Formula AS”, nr. 669 (21), 30 mai – 6 iunie 2005, p. 24)

„Singurul care mai înăsprește un pic ambianța este *barul* american mare de zid, plasat în living”. („Jurnalul casei mele”, nr. 28, joi 8 septembrie 2005, p. 5)

„La finele anului 2008, prin creșterea capacității de producție PVC la 375.000 tone/an, compania Oltchim SA va deveni *lider* pe această piață.” („Adevărul Financiar”, nr. 4940, vineri 26 mai 2006, p. B₂) etc.

– în *limbajul sportiv*: rom. *trening* < engl. *training*, rom. *bódicec* < engl. *bodycheck* – de aici, a derivat și verbul „a bodicecă”, rom. *meci* (redat grafic în ziarele sportive chiar în forma precizată) < engl. *match*, rom. *blugi* < amer. *blue-jeans*, rom. *baschet* < engl., fr. *basket*, rom. *ténis* < fr., engl. *tennis* etc.

„Succesele pe plan profesional s-au îmbinat cu cele de manager, el reușind să înființeze un club de *tenis* de masă care a avut o ascensiune fulgerătoare”. („Deșteptarea”, 27-28 mai 2006, p. 18, nr. 4890)

„Ești sigur că Răzvan Lucescu nu a fost la *meciul* Jiul-Rapid din ultima etapă a campionatului?” („România literară”, nr. 24, 16 iunie 2006, p. 31, anul XXXIX).

– în *limbajul economic*: rom. *broker* < engl. *broker*, rom. *brokeraj* < engl. *brokeraj*, rom. *companie* < engl. *company*, rom. *manager* < engl. *manager*, rom. *marketing* < engl. *marketing*, rom. *trend* < engl. *trend*, rom. *mall* < engl. *mall*, rom. *brand* < engl. *brand*, rom. *boom* < amer. *boom*, rom. *dealer* < engl. *dealer* etc.

„*Broker* CLUJ, singura societate de *brokeraj* listată la Bursă, a realizat în primele cinci luni ale anului un profit de circa 1,82 milioane de euro (6,44 milioane de lei) cu 22% mai mic decât în perioada similară a lui 2005”. („Ziarul Financiar”, miercuri, 21 iunie 2006, p. 6)

„*Compania* Ben&Ben SA din Cluj, specializată în transporturi și construcții rutiere, estimează pentru acest an o cifră de afaceri de aproximativ 40 de milioane de euro, mai mult decât dublă față de anul precedent, pe fondul achizițiilor puternice de echipament și utilitaje”. („Ziarul Financiar”, miercuri, 21 iunie 2006, p. 6)

„Prețurile apartamentelor vechi sunt pe un *trend* (direcție) ascendent de mai mulți ani, iar companiile imobiliare spun că mai este loc de creștere”. („Ziarul Financiar”, miercuri, 21 iunie 2006, p. 16)

„IBM așteaptă *boomul* (avânt economic) pieței micilor patroni”. („Ziarul Financiar”, miercuri, 21 iunie 2006, p. 15)

„Creșterea este impulsionată de marii jucători, majoritatea internaționali și cu *branduri* (marcă, stigmat) foarte puternice, Procter&Gamble deține poziția de lider, însă are și cele mai multe *mărci* (Pantene, Wash&Go, Head&Shoulders, Clairol Herbal Essence, Wella, Londa), fiind urmat de Unilever (Dove și Sunsilk). (*Capital*, nr. 25, 22 iunie 2006, p. 13)

Se poate observa că în unele contexte, lexemul românesc – *marcă* – este dublat de echivalentul său din limba engleză. În accepția noastră, sugerăm că are loc o accentuare a valorii semantice a lexemului –*brand* – supus abordării lingvistice. De la englezescul *brand* au derivat în limba română o serie de cuvinte precum: *branduia* și *branduire* („singurul lucru pe care îl putem încerca la *branduia*... și nici măcar aici nu cred că am fi originali... ar fi... furtul! de idei, de imagine și altele asemenea”; „așa că spontan a venit și sloganul campaniei noastre de *branduire*”) (Zafiu 2006: 14), verbul (a) *rebrandui* – „mai multe companii autohtone *se rebranduiesc*”, substantivele: *rebranding* (schimbare, refacerea *brandului*): „Am asistat în ultimii ani la fenomene de *rebranding* și în România”; *rebranduia*: „odată cu *rebranduia* asta parcă s-au de tot

la partea de text!"; accidentalul *brandist*: „Uite acest cuvânt al omului nou, de tip *brandist*”. Precizăm că toate exemplele sunt extrase din articolul Rodicăi Zafiu. Ce vrea autoarea să reliefeze este faptul că anglicismul *brand*, în calitate de substantiv comun de genul neutru în limba română, prin formarea pluralului cu ajutorul desinenței *-uri*, se numără, estimativ vorbind, printre cele mai frecvente lexeme întâlnite în media românească, alături de cuvinte precum: *lobby, dealer, summit, broker, leasing, discount, leader* (în adaptare principiului fonetic în limba română: *lider*), *manager, marketing, management, stres, trend* (cu derivatul său de tip adjectival: *trendy*), *share* (cu derivatele sale românizate: *sharuit, a sharui*; sau în structuri precum: file *sharing*), *weekend, business, fotbal* (receptat în adaptare fonetico-grafică conform principiului fonetic, în limba română), *bonus* (cu derivatul substantivizat: *bonusare* < subst. *bonus* + suf. inf. *-a* + suf. subst. *-re*, în contextul: „practica *bonusării*”: „«Firmele românești sunt orientate spre practica *bonusării* prin acțiuni, însă nu cred că se pune încă problema renunțării la salariul de bază», afirmă Daniela Necefor, managing partner Total Business Solutions” (*Capital*, nr. 25, 22 iunie 2006, p. 26).

Dacă la început, termenul *brand* făcea referință la noțiunea de „marcă”, odată cu utilizarea frecventă a anglicismului în limba română, semnificația termenului a evoluat; în prezent, *brandul* „fiind un set de asocieri definit pe baze raționale și emoționale între o organizație sau un produs și publicul/publicurile acesteia” (Zafiu 2006: 14). Se contată că în MDN, termenul nici nu este înregistrat; prezent este doar *brand* < germ. *Brandt*, cu sensul de: „aruncător de bombe sau mine, cu țeavă neghintuită în interior și traiectoria curbă”. (s.v.); prin urmare, observăm că nu există nici o echivalență semantică între engl. *brand* și, respectiv, germ. *Brandt*.

4) Datorită dinamicității limbii române, sunt termeni pe care dicționarele nu îi înregistrează (să se vadă *supra, brand*):

– *smac* (probabil < engl. *smack* – engl.: heroină, drog, stupefiant – substanță nocivă, în adaptare românească): „Virusul H₅ face rapid turul României, fără să se sinchisească de trupele speciale care îl vânează dând cu *smac* pe cauciucurile mașinilor”. („Adevărul”, nr. 4940, 26 mai 2006, p. A₄)

– *pet* (uri) < engl. *pet* – cu sensul de: animal de casă; „câmpurile noastre produc cea mai mare recoltă pe *peturi* din lume, otrăvim izvoarele și râurile, în timp ce jumătate din populație nu are apă curentă și canalizare”. („Adevărul”, nr. 4940, 26 mai 2006, p. A₄); *pet*(uri) – animale moarte etc.

5) Spre deosebire de limbile romanice (franceza, spaniola, italiana, portugheza etc.), din rândul cărora limba română face parte, limba engleză aparține familiei limbilor germanice (vezi *supra*); prin urmare, împrumuturile din limba engleză ridică probleme de adaptare fonetico-grafică, morfosintactică și semantică. Dar, prin faptul că și limba engleză deține o importantă componentă romanică de origine franceză, precum și numeroase lexeme etimologice latine de tipul: *audit, bonus, campus, item, medium* etc. (Avram 1997: 9-10), putem afirma că limba engleză continuă în mod indirect, vechiul proces de re-latinizare a limbii române moderne. Astfel, un latinism ardelenesc, de exemplu verbul *a gratula* (Avram 1997: 9-10), cu sensul „a felicita”, este perceput astăzi ca anglicism, deoarece este înțeles mai mult prin analogie cu verbul englezesc *congratulate*, decât prin latină, care nu mai este cultivată de români. Un alt exemplu este acela al verbului *a computa* care este perceput mai clar, prin corelație cu lexemul englezesc *computer* (Avram 1997: 10).

6) Un alt aspect pozitiv pe care influența engleză îl are, este importanta sursă sinonimică creată în română:

– engl. *mouse* – (zool.) șoarece; (inform.) dispozitiv utilizat pentru deplarea cursorului pe ecran. (să se vadă DKIOD, MEDAL, EWED, s.v.) și românescul *șoarece*, (i) s. m. – animal mic din ordinul rozătoarelor, de culoare cenușie-închisă, cu botul ascuțit și cu coada lungă și subțire (*Mus Musculus*) < lat. *sorex, -icis*. (DEX). Se observă că rom. *șoarece* nu corespunde nici etimologic și nici din punct de vedere semantic engl. *mouse*. Este doar o simplă asemănare fizică între dispozitivul folosit în informatică și acel mic animal din ordinul rozătoarelor. Prin urmare, prin procedeul extinderii semantice, lexicul limbii române se îmbogățește cu noi sensuri, intră în uzul limbii cuvinte noi, specifice diferitelor domenii de activitate, iar limba română se află într-o permanentă schimbare și inovație lingvistică, deoarece anglicismele ca și alte elemente neologice constituie o bogată sursă sinonimică în cadrul organizării interne a lexicului unui idiom.

– *lobby* – în limba română, sensul păstrat este cel figurat: „grup de persoane care influențează din afară, prin diferite discuții, hotărârile unui parlament” (MDN), iar nicidecum de hol, vestibul; precedeu lexical utilizat, este acela al restricției semantice. „Investitorii fac grevă, brokerii merg pe *lobby*.” („Adevărul Financiar”, nr. 4940, 26 mai 2006, p. B₃)

– rom. *minicar* s.n. 1. autocar de capacitate redusă; 2. mijloc de locomoție format din două sau mai multe vehicule, cu bănci și parasol, tractate de un autoturism sau tractor, destinat plimbărilor de agrement în stațiuni. (< engl. *minicar*); cf. MDN, s.v. Deși MDN menționează că, pe lângă sensul preluat din limba engleză (sensul 1), *minicar* mai are și un alt sens, specific (sensul 2). Mioara Avram precizează că acest neologism nu are „sensul de automobil mic” (sensul cuvântului din limba engleză), ci „un fel de tren mic acționat de un vehicul monotorizat” (deci, sensul 2 din limba română). Cercetătoarea opinează că anglicismele din limba română sunt corect descrise semantic (dar și fonetic) „numai dacă reflectă situația din această limbă, deci trebuie să indice sensurile existente în română, fie și improprii, nu pe cele din engleză” (vezi Avram 1997: 21).

7) Pot fi înregistrate situații în care vorbitorii să nu cunoască semnificațiile și nici etimologiile corecte ale cuvintelor, realizând comparații interlexematice total greșite. Este vorba despre fenomenul numit *hipercorectitudine*.

De exemplu, pronunția incorectă a cuvintelor *șpicher* și *ștart* printr-o analogie incorectă cu lexemul de origine germană: *ștécăr* < germ. *Stecker*, când, de fapt, formele corecte sunt: rom. *spicher* < fr., engl. *speaker*; rom. *start* < engl. *start*; în structura întâlnită deseori în limbajul uzual: Lenor *Spring*, pronunția cu ajutorul consoanei siflante [ș] a lexemului englezesc *spring* (primăvară): [ʃpraing], este incorectă; cu siguranță, vorbitorii realizează analogii cu un posibil lexem german.

În comunicarea interpersonală, sunt întâlnite *structuri pleonastice* ca o consecință a necunoașterii laturii semantice a anglicismelor: **hit de mare succes**; → engl. *hit* – clasament, top al șlagărelor; *persoană VIP* (*very important person*).

În conformitate cu aserțiunile formulate de Adriana Stoichițoiu-Ichim (2003: 7) „sigla **VIP** apare cu sens denotativ, neutru din punct de vedere stilistic, în contexte ca *VIP-uri parlamentare* sau *VIP-uri literare*.

8) Pe lângă *modificările morfologice* (schimbări ale categoriilor gramaticale: gen, număr, desinențe etc., vezi *supra*) și *semantice* (extinderi/restricții semantice în cazul anglicismelor, în română), în procesul de adaptare a cuvintelor de origine engleză în limba română, constatăm și unele *modificări ale sufixelor* lexemelor din engleză, în română: engl. *formation* [fɔ:'meiʃən] > rom. *formăție*; suf. engl. *-ation* > suf. rom. *-ație*; engl. *remarkable* [ri'ma:kəbəl] > rom. *remarcabil*; suf. engl. *-able* > suf. rom. *-bil*; engl. *lasting* ['la: stiŋ] > rom. *lastic*; suf. engl. *-ing* > suf. rom. *-ic*.

Cu referință la aspectul derivat al lexemelor engleze Constantinescu (1970) precizează: „una din caracteristicile vocabularului englez este existența unor elemente de derivație foarte productive, între care se remarcă prin capacitatea lor derivativă sufixele *-ness, -er, -ful, -less, ly* etc.” (Constantinescu 1970: 35).

Trei dintre aceste sufixe și anume: sufixul adjectival *-less*, sufixul adverbial *-ly*, sufixul substantival *-ness*, prezintă o anumită particularitate în ceea ce privește redarea lor în limba română, prin parafraze: *debtless* – „fără datorii”, *homeless* – „fără casă, fără adăpost”, *hopeless* „fără speranță” etc.; *commonly* – „în mod obișnuit, în mod curent”, *firstly* – „în primul rând”, *mistakely* – „în mod greșit” etc.; *abruptness* – „aspectul abrupt, caracterul abrupt”, *fireproofness* „rezistență la foc, caracterul ignifug” etc.

În **concluzie**, specificăm că studiile actuale cu referință la elementele englezești care influențează dinamica vocabularului limbii române, privesc, în mod deosebit, stadiile procesului de adaptare și tendințele generale de adaptare. Punctul de vedere al lui Iorgu Iordan privind capacitatea limbii române de a asimila destul de ușor cuvintele împrumutate din alte limbi,¹⁵ este citat de foarte mulți lingviști români. În opinia lingvistului menționat, adaptarea anglicismelor este un proces gradat, care se manifestă destul de încet, implicând în procesul de împrumutare, puține persoane, iar pe urmă din ce în ce mai multe pentru fiecare element acceptat și chiar generalizat (*ibidem*). Majoritatea anglicismelor sunt deja integrate sau vor fi integrate în sistemul limbii române actuale.

Sunt necesare modalitățile de înregistrare și de descriere a anglicismelor din punctul de vedere al limbii române, de normare și de explicare, pentru a se asigura utilizarea lor corectă și unitară.

Specificăm că neologismele – indiferent de sursele etimologice – sunt mijloace externe de îmbogățire a vocabularului unei limbi, prin extinderile semantice la nivelul cuvintelor. Confrunțați cu o „invazie” neologică specifică unei limbi la un moment dat și manifestată într-un anumit context sociopolitic și cultural, sistemul limbii ce este un adevărat mecanism în mișcare, trebuie apărat prin introducerea unor norme care să evite inutilitatea și violența lingvistică.

¹⁵ Iorgu Iordan, *Limba română contemporană*, București, Editura Ministerului Învățământului, 1956, apud Ciobanu 2004: 36.

Bibliografie

- Albu, Rodica, Spinaru, Simona, Albu, Cristina Lucia, „Limba română, limba engleză și integrarea europeană. Perspectiva etimologică”, în *Identitatea limbii și literaturii române în perspectiva globalizării*, Iași, Editura Trinitas, 2002, p. 69-81.
- Avram, Mioara, *Anglicisme în limba română*, București, Editura Academiei Române, 1997.
- Avram, Mioara, *Probleme ale exprimării corecte*, București, Editura Academiei, 1987.
- DȘL = Bidu-Vrânceanu, Angela, Călărașu, Cristina, Ruxândoiu-Ionescu, Liliana, Mancaș, Mihaela, Dindelegan Pană, Gabriela, *Dicționar de științe ale limbii*, București, Editura Nemira, 2001.
- Brâncuș, Grigore, Hristea, Theodor, *Sinteze de limba română*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1972.
- Bujeniță, M., *Din terminologia nautică românească II. Termeni marinărești de origine engleză*, în „Limba română”, XV, 1966, nr. 1.
- Ciobanu, Georgeta, *Anglicisme în limba română*, Editura Mirton, București, 1997.
- Ciobanu, Georgeta, *Romanian Words of English Origin*, Timișoara, Editura Amphora, 1997 sau Timișoara, Editura Amphora, 2004.
- DER = Ciorănescu, Alexandru, *Dicționarul etimologic al limbii române*, București, Editura SAECULUM I. O., 2002.
- Constantinescu, Ilinca, *Sufixul englezesc -ness și unele observații privind redarea lui în limba română*, în „Limba română”, anul XIX, 1970, nr. 1.
- Coșeriu, E., *Introducere în lingvistică*, Ediția a II-a, Cluj, Editura Echinocțiu, 1999.
- Coșeriu, E., *Sincronie, diacronie și istorie – Problema schimbării lingvistice*, București, Editura Enciclopedică, 1997.
- DEX = Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”, *Dicționarul explicativ al limbii române*, Ediția a II-a, București, Editura „Univers Enciclopedic”, 1998.
- DA, DLR = Academia Română, *Dicționarul limbii române*, serie veche, 1913-1949, serie nouă, 1965 și urm.
- DLRM = Academia Republicii Populare Române, Institutul de Lingvistică din București, *Dicționarul limbii române moderne*, București, Editura Academiei R.P.R., 1958.
- DOOM₁ = Academia Română, *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*, București, Editura Academiei, 1982.
- DOOM₂ = Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti” *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*, București, Editura „Univers Enciclopedic”, 2005.
- Ducrot, Oswald, Schaeffer, Jean-Marie, *Noul dicționar enciclopedic al științelor limbajului*, București, Editura Babel, 1996.
- Frâncu, Constantin, *Curenți și tendințe în lingvistica secolului nostru*, Iași, Casa Editorială „Demiurg”, 1999.
- Frâncu, Constantin, *Curs de lingvistică generală*, Univ. „Al.I.Cuza”, Iași, 1979.
- Graur, Al., *Probleme ale cultivării limbii*, în „Limba și literatură”, 1978, nr. 3, p. 41.
- Graur, Al., *Puțină gramatică*, [vol. I], București, Editura Academiei Române, 1987; vol. II, 1988,
- Graur, Al., *Tendențele actuale ale limbii române*, București, Editura Științifică, 1968.
- Guțu Romalo, Valeria, *Aspecte ale evoluției limbii române*, București, Editura Humanitas Educațional, 2005.
- Hristea, Theodor, *Influența engleză*, în *Sinteze de limba română*, Ediția a III-a revăzută și din nou îmbogățită, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1984.
- Hristea, Theodor, *Pseudoanglicisme de proveniență franceză în limba română*, în „Limba română”, XXIII, 1974, nr. 1, p. 61-71.

- Hristea, Theodor (coord.), *Sinteze de limba română*, Ediția a II-a, revăzută și mult îmbogățită, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1981.
- Iorgu, Iordan, Vladimir, Robu, *Limba română contemporană*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1973.
- Lobiuc, Ioan, *Contactele dintre limbi (O ramură „nouă” și distinctă a științei limbajului)* – vol. I, *Istoricul teoriilor și metodologiilor*, Iași, Editura Universității „Al.I. Cuza”, 1998.
- Lyons, John, *Introducere în lingvistica teoretică*, București, Editura Științifică, 1995.
- Maiorescu, Titu, *Critice*, vol. II, București, 1973.
- DN₃ = Maneca, Constant, Marcu, Florin, *Dicționar de neologisme*, București, Editura Academiei, 1978.
- MDN = Marcu, Florin, *Marele dicționar de neologisme*, Ediție revizuită, augmentată și actualizată, București, Editura Saeculum I.O., 2002.
- MDA = Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, *Micul dicționar academic*, vol. I-IV, București, Editura „Univers Enciclopedic”, 2001-2003.
- Mihăiescu, N., *Aspecte lexicale și gramaticale ale limbii române literare*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1978.
- Pergnier, Maurice, *Les anglicismes*, Broché, Presses Universitaires de France – PUF, 1989.
- Poruciu, Adrian, *A Concise History of the English Language*, Ediția a III-a, Iași, Casa Editorială Demiurg, 2004.
- Pușcariu, Sextil, *Limba română – Privire generală*, vol. I, București, Editura Minerva, 1976.
- Sala, Marius, *Limbi în contact*, București, Editura Enciclopedică, 1997.
- Saussure, Ferdinand de, *Curs de lingvistică generală*, Iași, Editura Polirom, 1998.
- DSR = Seche, Luiza/Mircea, *Dicționarul de sinonime al limbii române*, București, Editura „Univers Enciclopedic”, 1997.
- Stoichițoiu-Ichim, Adriana, *Observații privind influența engleză în limbajul publicistic actual*, în „Limbă și literatură”, vol. II, 1996, p. 39-40.
- Stoichițoiu-Ichim, Adriana, *Sigle de origine engleză în româna actuală*, din „Limba și literatura română”, Anul XXXII, 2003, nr. 1 (ianuarie-martie), p. 7.
- Stoichițoiu-Ichim, Adriana, *Vocabularul limbii române actuale – Dinamică, influențe, creativitate*, București, Editura All, 2001.
- Zafiu, Rodica, în „România literară”, Anul XXXIX, 2006, nr. 26 mai, p. 14.
- Zugun, Petru, *Amploarea neologizării limbii române*, în volumul *Spațiul lingvistic și literar românesc din perspectiva integrării europene*, volum îngrijit de Dan Mănuță, Ofelia Ichim și Florin-Teodor Olariu, Iași, Editura Alfa, 2004, p. 175-181.
- Zugun, Petru, *Lexicologia limbii române – Prelegeri*, Iași, Editura Tehnopress, 2000.
- Zugun, Petru, *Vocala și fonemul românesc literar ö*, în SCL, L, 1999, nr. 2, p. 475-479.

Dicționare

- DKIOD = *DK Illustrated Oxford Dictionary*, London, Great Britain, 1998.
- EWED = *Encarta World English Dictionary*, London, Bloomsbury, 1999.
- EBDE = *Encyclopaedia Britannica 2005 Deluxe Edition*, CD-ROM.
- Hachette = *Le dictionnaire de notre temps*, Paris, France, 1991.
- PLI = *Le Petit Larousse Illustré*, Paris; France, 1991.
- MEDAL = Hoey/Magel et alii, *Macmillan English Dictionary for Advanced Learners*, London, United Kingdom, 2002.
- WNWD = *Webster's New World Dictionary* – CD-ROM (format electronic)
- WNWDT = *Webster's New World Dictionary and Thesaurus* – CD-ROM (format electronic)

The Theory of the Languages in Contact; a Special Outlook over the Romanian-English Contacts

Our paper deals with the presentation of some aspects concerning Romanian – English contacts. Although these two languages have different origins (English is a Germanic language and Romanian is a Romanic one), both of them belong to the Indo-European family of languages.

It comes out that the English lexic contains an important component of Latin origin, so English may continue the Re-Romanization process of modern Romanian language.

There are dissimilar types of contacts between Romanian and English. So, we can mention:

- economic contacts – referring to the economic domain;
- social-political contacts – between nations;
- cultural contacts – between cultures;
- linguistic contacts – between languages.

We can also mention that English borrowings influence the linguistic strata (phonetical, morphological and semantic one) of the Romanian language and we try to answer the following question:

Are we going to speak a new language: RomEnglish?

*Universitatea din Bacău
România*

